

Leto XVI.

Številka 9. in 10.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik :

DR. DANILO MAJARON.

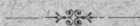

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1900.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Ivan Žmavc</i> : K literaturi politične ekonomike	241
2. <i>H. W.</i> O zakonu z dne 26. decembra 1895 št. 197 drž. zak. (o avtorski pravici)	255
3. <i>Dr. Dane Marinič</i> : Mala fides stečnika napose dostalca	258
4. Iz prvosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Iz knjige judikatov c. kr. najvišjega sodišča. Št. 146	267
<i>b)</i> Iz knjige judikatov c. kr. najvišjega sodišča. Št. 147	268
<i>c)</i> Iz judikatne knjige c. kr. najvišjega sodišča. Št. 148	269
<i>d)</i> O dopustnosti in pogojih obnovne tožbe	271
<i>e)</i> Ali imajo upniki v konkurzu, oziroma upravitelj konkurzne mase pravico, zahtevati, da se razdruži skupnost lastnine glede v maso spadajoče idejalne polovice kridatarjevega zemljišča	278
<i>f)</i> Stranke ne imadu prava, da utanače, da se koja pravna stvar gradjanskim parbenim putem riješi, koja inače na isti način ne spada	282
<i>g)</i> Prememba dražbenih pogojev pri dražbenem naroku ni dopustna in domik na takšni podlagi ni veljaven	283
<i>h)</i> Ako se prodado premičnine in takoj na to dado v najem prodajalcu, je to sumljivo opravilo, pri katerem je notarju po §-u 34. not. reda prepovedano sodelovati	284
<i>i)</i> Sodnik ne sme samovoljno določevati notranjega službenega jezika sodišč. Neprestana nepokornost proti zadevnim ukazom predstojnih oblastev utemeljuje službeni prestop	285
Kazensko pravo.	
<i>a)</i> K uporabi ničnostnih razlogov po §-u 281. št. 5. in 10. kaz. pr. reda	287
<i>b)</i> O pojmu poskusa pri kupovanju volilnih glasov	289
<i>c)</i> Z očitanjem, da je žandarm v svoji službi netakten, se ga dolži zaničljive lastnosti (§ 491 k. z.)	291
<i>d)</i> Kadar k novi glavni razpravi radi deliktov privatne obtožbe ne pride tudi obtožitelj, ne more nastopiti v tretjem odstavku §-a 478. (427.) k. pr. reda zapretana pravokrepnost razzsodbe, z ugovorom izpodbijane. Obtoženca je na njo vabiti, s pristavkom, da postane ugovor neveljaven in razzsodba pravokrepna, ako ga zopet ne bode	294
5. Izpred upravnega sodišča.	
<i>a)</i> Odvetniških terjatev za zastopstvo med letom, ki niso koncem istega koledarskega leta niti dogovorno niti sodno vgotovljene, ni moči smatrati za dohodke tega leta	296
<i>b)</i> Če se davčnega zavezanca pozove na pojasnilo, mu je ob jednem naznaniti razloge, t. j. konkretne okolnosti, ki so povzročile pomisleke. — Primernost napovedane obrabnine pri poslopih je določiti po zvedencih, če se pokažejo pomisleki	298
6. Književna poročila	300
7. Razne vesti	303

Slovenski Pravnik.

Leto XVI. V Ljubljani, 15. oktobra 1900. Štev. 9. in 10.

K literaturi politične ekonomike.

Piše dr. Ivan Žmavc.

Politična ekonomika ali, kakor navadno pa manj dobro pišejo, politična ekonomija ali narodno gospodarstvo je zelo aktualna veda, ki ima dandanes prednost pred vsemi socijalnimi vedami. Brezštevilno knjig te stroke izhaja leto na leto v raznih jezikih, tako da je človeku res že težko, imeti pravi pregled čez to literarno produkcijo. Vzemimo za vzgled Nemčijo, kjer se dandanes največ piše; na 21 univerzah poučuje tam narodno gospodarstvo blizu 100 učenjakov; pomislimo, da vsak kar možno mnogo piše (pišejo seveda mnogo tudi neprofesorji), in ne čudimo se, da je knjižni trg, kakor sicer malone v vseh strokah, posebno še v tej preplavljen. In tu ne more več veljati biblijski izrek: »vse berite in, kar je dobrega, izberite«; kajti vsega brati smrtniku dandanes več mogoče ni, niti v specialni znanstveni panogi ne. V teh gorah knjig treba je zanesljivega vodnika, ki pove, kaj se naj čita in uči, kaj se naj opušča.

Dober tak vodnik za vsako vedo je zgodovina njena; seveda, glavni pojmi dotične vede pa morajo znani biti, predno ima zgodovina za koga smisel. Glavni pojmi se posnamejo po kakih obče priznani učni knjigi, kakor je v naši stroki n. pr. J. Conrad: »Grundriss zum Studium der politischen Oekonomie. Jena 1897—1900.« Za začetek služijo prav dobro tudi popularne knjižice, kakoršna je n. pr. na slovensko prevedeni M. Block: ¹⁾ »Uvod v narodno gospodarstvo. Maribor 1900«

¹⁾ Pri nas Slovencih, kjer težki mlini ostre kritike mogočno meljejo, dočim skoro nikogar ni, ki bi zrnja nasipaval, pač ni moglo drugače biti, kakor da se je ta knjižica z visokega stališča raztrgala, ker je liberalna in 30 let stara. Kakor da se nam ne bi bilo od 130 let stare knjige velikega liberalca Ad. Smith-a vsem dosti učiti, četudi vsemu ne pritrudimo! W. Roscher priznava hvaležno, da se je od 2300 let starega Tukidida ravno toliko naučil, kakor od sodobnikov.

ali podobno slovensko delo notarja A. Kupljen-a. Vendar pa je onemu, ki se hoče bolj vglobiti, seči treba po kritični zgodovini.

I. Pregled zgodovinskih del o politični ekonomiki.

Korenita kritična zgodovina politične ekonomike do danes v celi svetovni literaturi še ni zagledala belega dne vkljub ogromni nadprodukciji; duhovi dirjajo le naprej, dejstev in faktov je toliko v gospodarskem življenju, da ne morejo prodreti do mirne historične samozavesti in do temeljite analize glavnih pojmov. Nemci pričakujejo v najbližjem času od Aug. Oncken-a, univ. profesorja v Bernu, obširno zgodovino ekonomike; nadjati se je, da bode za novejši čas od merkantilistov in fizijokratov naprej (Colbert, Cromwell, Quesnay . . . v 17. in 18. stoletju) dobra, ker so tu mnogi monografično že marljivo delali, med drugimi Oncken sam.

Med zgodovinami, ki jih doslej imamo, nam nekatere vendar dobro služijo, akoravno so, kakor rečeno, nepopolne. Prav rabljiv v dosedanjem razvoju zgodovine je Francoz Ad. Blanqui: »Histoire de l' économie politique. Paris 1837.«¹⁾; pisatelj se čuva ekstremov, ne ceni gospodarskih odnošajev previsoko, a tudi ne prenizko, in vidi v politični ekonomiki resnično socijalno vedo, ne same teorije financ. Kar je pri modernih učenjakih redko, naglašča in dokazuje Blanqui, da je politična ekonomika starejša veda, nego se navadno veruje. »Starinci niso na tej poti tako globoko pod novejšimi, kakor si mnogi pisatelji domnevajo, in čisto krivično se v obče ekonomični znanosti tako nov vznik odkazuje, kakor druga polovica osemnajstega stoletja.«²⁾ Podobno je nekaj let pozneje nemški preiskovalec W. Roscher, eden prvih zastopnikov t. zv. historične šole, svaril³⁾ pred čopom 19. stoletja, namreč pred mnenjem, da se je ekonomika stoprv v sapici 18. stoletja — »proles sine matre creata« — izvalila, in je l. 1849. lep

¹⁾ Na nemško prevel F. J. Buss, Karlsruhe 1840—1841.

²⁾ I. zvezek 1. pogl.

³⁾ V delu: „Leben, Werk und Zeitalter des Thukydidés. Göttingen 1842.“ (str. 242.)

članek ¹⁾ objavil, koliko se naj moderna znanost staremu klasicizmu zahvali. Kadar govorimo o zgodovini naše vede, ne smemo Roscher-ja izpustiti, akoravno občne zgodovine naravnost nobene napisal ni.²⁾ V svojem velikem glavnem delu ³⁾ napravil je toliko zgodovinskih notic, da more vsakdo, ki se za zgodovino zanima, to delo s koristjo čitati.

Mnogo citirana je zgodovina nedavno odstopivšega guvernerja avstr.-ogrske banke, J. Kautz-a.⁴⁾ Kautz je hvaležen učenec ravnó imenovanega Roscher-ja, katerega pa, kar se tiče temeljitosti, nikoli ni dosegel; Kautzova zgodovina je bombastična, da čitatelju kmalu preseda; tvarine ima sicer mnogo, ali pisatelj virov skoro nikdar ni skušal; citati, posneti iz tretje in četrte roke, so navadno napačni; najboljše so seveda moderne partije od Ad. Smith-a dalje, ki se v knjigi slavi kakor kak vedež; na koncu dela govori o svojem učitelju Roscher-ju tako, da mu hvalisanje skoro že poteka vzlic bogatemu reservoirju zvenečih fraz, s kakoršnimi navadno žurnalisti razpolagajo. Vendar dokler zgodovinsko polje boljše ni obdelano, moramo tudi s tem delom tako ali inače zadovoljni biti.

Med boljše novejše spise je šteti Ingram-a: »History of political economy«.⁵⁾ J. I. Ingram, bivši profesor na vseučilišču v Dublinu, je izmed onih angležkih mislecev, ki so se »klasičnemu« sistemú politične ekonomije (gospodarskemu

¹⁾ ki se nahaja v zbranih razpravah: „Ansichten der Volkswirtschaft aus dem geschichtlichen Standpunkte. 3. Aufl. Leipzig 1878“ na prvem mestu („Ueber das Verhältniss der Nationalökonomik zum classischen Alterthume“).

²⁾ Pač imamo od njega „Geschichte der Nationalökonomik in Deutschland. München 1874.“

³⁾ „System der Volkswirtschaft. 20. Aufl. Stuttgart 1864.“

⁴⁾ Jul. Kautz, madjarski žid, bil je 1863—1883 profesor pol. ekonomije v Pešti; pisal je več del v madjarščini, v nemščini pa „Theorie und Geschichte der Nationalökonomik Wien 1858—1860“, te knjige drugi del: „Die geschichtliche Entwicklung der National-Oekonomik und ihrer Literatur“ nas tu zanima.

⁵⁾ Spis je najprej izšel v 9. natisu dela „Encyclopaedia Britannica“; prevel ga je nemščino E. Roschlau („Geschichte der Volkswirtschaftslehre von I. K. Ingram. Tübingen 1890“).

liberalizmu) v njega pradomovini energično po robu postavili, kakor drug Anglež, W. J. Ashley, profesor univerze v Cambridge v Združenih državah, Massachusetts, ki¹⁾ se spoznava za hvaležnega učenca nemške historične šole. A tudi Ingramova zgodovina je nepopolna; kar se tiče starega veka,²⁾ govori le o Grkih in Rimljanih, a še to tako skopo, da nam je v tem oziru Kautz bolj všeč. Kakor Anglež obširno razpravlja angleško gospodarsko vedo, vendar tako kritično, da smo veseli našega pisatelja; marsikateri »velikan«, n. pr. celo J. St. Mill, se mora ponižati, in ta ter oni nepoznani ali celo zaničevani duh pride do svoje veljave. Dočim Angleži, ti finančni in kolonijalni vladarji polovice zemlje, radi zastopajo ekonomično-liberalno maksimo »laissez faire, laissez passer«, je prijeten pojav, da Ingram politično ekonomiko veže z etiko in rešitev iz današnjih gospodarskih zmešnjav na celem svetu v prvi vrsti od tega pričakuje, da se poedini gospodarski sloji navzamejo čuta socialnih dolžnosti, skratka, ne individualni, egoistični, ampak socialni princip je Ingramovo geslo.

Ne smem pozabiti imenovati originalnega misleca, ki vzbuja sicer mnogo nasprotij, kateremu pa ne more nihče pomena odreči; to je Eugen Dühring. Že njegov životopis³⁾ je zanimiv; prvotno pravnik pri sodišču, je nevarno na očeh obolel in končno tudi oslepel; vkljub temu se je čisti znanosti

¹⁾ V svojem, za gospodarsko zgodovino srednjega in novega veka važnem delu „Englische Wirtschaftsgeschichte. Leipzig 1896“ (prevlel R. Oppenheim, kot 7. in 8. zvezek L. Brentan-ove „Sammlung . . . staatswissenschaftlicher Schriften“).

²⁾ Nič boljše ni obdelan srednji vek. Kako slabo je razvita zgodovina, dokaže nam vzgled uprav iz srednjega veka. Tomaž iz Aquina je gotovo za gospodarsko zgodovino prevažen, a vendar skoro nobeno zgodovinsko delo nima o njem nič dovršenega. Posebno čudno je pa to, da še niti katoliški učenjaki, katerim je Tomaž vendar visoka avtoriteta, doslej niso dostojno ocenili največjega sholastika v gospodarskem oziru. Nekaj monografij je sicer pisanih; da bi pa Tomaža s stališča srednjeveških socialnih odnošajev v ednotni celokupnosti razlagal, tak katoliški mož se še ni našel. Najboljše delo v tem oziru je razprava mladega protestantskega teologa M. Maurenbrecher-a, sina znanega historika univ. prof. K. P. W. Maurenbrecher-a: „Thomas von Aquinos Stellung zum Wirtschaftsleben seiner Zeit. I Thl. Dissert. Leipzig 1898.“

³⁾ Gl. njegovo delo: „Sache, Leben und Feinde. Karlsruhe 1882.“

z vspehom posvetil, l. 1863. na vseučilišču berlinskem se habilitiral in v raznih strokah res visoko dovršenost dosegel; spisi njegovi obdelujejo filozofijo, matematiko, fiziko, narodno gospodarstvo in slovstveno zgodovino. Na vseučilišču samem pa ni mogel naprej, temveč se je skoro z vsemi profesorji razprl in moral l. 1877. docenturo opustiti; naravnost gnjusnih stvari razkrival je potem v raznih spisih o vseučiliških profesorjih, in celo znanstvene njegove knjige so polne strastnih napadov nánje.

Morali smo to omenjati, ker drugače Dühringovih spisov ne bi mogli razumeti: toliko osebnostij je v njegovih izvajanjih. Ali pri vsem tem vsi priznavajo, da je izvenredno oster mislec, od kojega se je možno mnogočesa¹⁾ naučiti.

Nedavno je izšla 4. izdaja njegove zgodovine²⁾ gospodarskih ved. Kakor često, je tudi v tej zgodovini Dühring ednostransk; zastopa naziranje mnogih učenjakov, da se je ekonomska veda začela prav za prav stoprv z 18. stoletjem in da so poleg A. Smitha skoro le še Nemeč Friedr. List, Amerikanec H. C. Carey in seveda E. Dühring pravi možaki; starejšo ekonomiko pa prehaja z nekaterimi več ali manj zaničevalnimi stavki na par straneh. To torej zgodovina ekonomike »von ihren Anfängen«, kakor se glasi na naslovnem listu, nikakor ni. Vkljub temu pa je Dühringovo delo važno in marsikatera opazka o modernih ekonomistih je izvrstna; podučljive so posebno razprave o znanstvenih ter agitatornih vodjih socialne demokracije.³⁾ Kdor nepristransko vedo pestuje, čital bo z zanimanjem, četudi morda z rezervirano pohvalo, Dühringovo delo.

¹⁾ Dühring je tudi goreč antisemit; prim. njegovo delo: „Die Judenfrage als Frage der Racenschädlichkeit für Existenz, Sitte und Cultur der Völker. Berlin 1892.“

²⁾ E. Dühring: „Kritische Geschichte der Nationalökonomie und des Socialismus von ihren Anfängen bis zur Gegenwart. 4. Auflage. Leipzig 1900.“

³⁾ Znano je, da je soc. demokrat F. Engels imel z Dühringom ostro polemiko. (F. Engels: „Dühring's Umwälzung der Wissenschaft. 3. Aufl. Zürich 1886.“)

Mnogo kritičnih izvajanj o modernih ekonomikah ima tudi Dühringov »Cursus der Nationalökonomie«.¹⁾

Seveda je še več zgodovin²⁾ naše vede; vendar menimo, da smo, oziraje se v prvi vrsti na dandanes v svetu najuglednejšo nemško literaturo naše stroke, navedli glavna dela in jih, kajpada zelo na kratko označili.

Zgodovinskih podatkov pa ima tudi skoro vsak sistem³⁾ in vsaka učna knjiga gospodarske vede; imenovali smo gori že Roscher-ja. Večinoma sistematična dela ne segajo daleč v preteklost, nego se v njih disputujejo le bolj sedaj aktualna ter uprav ugledna načela.

II. O najnovejši politični ekonomiki.

O minulem razvoju ekonomike nas poučujejo zgodovinska dela; o sedanjem stanju vede nas pa navadno ne poučujejo, ker ni stvar zgodovine, da bi bežečemu dnevu bila neposredno za petami. Ker pa je aktualno stanje znanosti za vsakogar zanimivo, hočemo v par črticah to stanje označiti, znova ozir jemaje zlasti na nemško vedo.

Nemško ekonomično vedo poslednjih 50 let znači odpor proti angležkemu »smithianizmu« ali liberalizmu. Sicer ni Ad. Smith moralen ekonomist; narobe, Smith sam je bil (v Glasgowu) profesor filozofije in predaval logiko ter moralno filozofijo; iz poslednje prešel je k narodnemu gospodarstvu s svojim slavnim, l. 1776. izdanim delom: »Wealth of Nations« (blagostanje narodov); narodno gospodarstvo je v Smithovem

¹⁾ Celi naslov: „Cursus der National- und Socialökonomie nebst einer Anleitung zum Studium und zur Beurtheilung von Volkswirtschaftslehre und Socialismus. 3. Aufl. Leipzig 1892.“

²⁾ Na pr. prvak novejših italijanskih ekonomistov in učenec Roscher-jev L. Cossa je spisal: „Quida allo studio dell' economia politica. Milano. 3. ed. 1887“; dalje so izdali historične spise H. Eisenhart, K. Walcker itd. itd.

³⁾ Seveda tudi enciklopedična dela, kakor: „Schönberg's Handbuch der polit. Oekonomie. 4. Aufl. Tübingen 1896—1898.“ — „Conrad's Handwörterbuch der Staatswissenschaften“. 2. Aufl. Jena 1898“ — (še nekončano) — Elster's Wörterbuch der Volkswirtschaft 1898—1899.“

sistemu oddelek praktične filozofije.¹⁾ Tega žalibože mnogi ne vedó, pač pa so epigoni Smithovi razvili oni industrijalni ter manchesterski sistem, ki ga navadno nazivamo gospodarski liberalizem s principom svobodne konkurence (Malthus, Ricardo, Bentham, J. St. Mill).

Ta angleški sistem našel je seveda mnogo učencev tudi na kontinentu; nemški učenjak K. H. Rau (1792—1870) se giblje v največjem svojem delu »Lehrbuch der polit. Oekonomie« precej v kategorijah te angleške t. zv. »klasične« narodnogospodarske šole; sodobno pa vstajajo mlajši učenjaki, ki se vedno bolj emancipujejo od britanskih doktrin. Značilno je tole dejstvo: po Rau-ovi smrti sta predelavala Adolf Wagner in Erwin Nasse omenjeni »Lehrbuch« in ga tudi izdala; toda Wagnerjevo predelovanje je bilo tako radikalno, da naposled Rau-ovih sledov več ni bilo poznati, in da sedaj Wagner pod lastnim imenom s pomočjo še drugih učenjakov (Dietzel, Buchenberger, Bücher) izdaje svoj »Lehrbuch«,²⁾ ker se je bil počasi iz učenca Rau-ovega — »Kathedersocialist« Wagner razvil!

Tekom poslednjega polstoletja so na tak način nastale v Nemcih razne politično-ekonomične šole. Teh šol ni moči natančno definirati, kar je samo ob sebi umevno; prehodov in dotikališč je — saj drugače bi bila to znanstvena anarhija — toliko, da se le po nekaterih špecijskih tendencah, boljše rečeno, po metodah te šole dado ločiti. Vkljub temu bile so si, in so deloma še, te šole včasih tako v laseh, da bi nepoučen človek mislil, da gre za čisto divergentne stvari; k sreči »učenost« tako daleč še ni zagazila.

Največja nasprotja so med t. zv. historično in deduktivno šolo; v sredi so razni prehodni sistemi.

¹⁾ Prim. A. Oncken: „Ad. Smith u. Immanuel Kant. I. Abth. Leipzig 1877.“ dalje: W. Hasbach: „Die allgemeinen philosophischen Grundlagen der von F. Quesnay und Ad. Smith begründeten politischen Oekonomie. Leipzig 1890“ (v „Schmoller's Staatswissenschaftliche Forschungen“ X. zvez. 2. snop), in isti pisatelj: „Untersuchungen über Ad. Smith. Leipzig 1891.“ Iz teh spisov je razvidno, da se Smithu navadno krivica dela.

²⁾ „Lehr- und Handbuch der politischen Oekonomie . . . hgg. von Adolf Wagner. Leipzig 1892“ — (ni še končano).

Historično šolo označuje induktivna metoda, ki izhaja od poedinih konkretnih slučajev in se najbolj bavi s historijo gospodarskih pojavov. Ta šola ljubi dejstva, ne pa kakih obćih principov ali celo norem; ona popisuje, kak je gospodarski razvoj v resnici, ne pa, kak bi moral biti; kako ljudje v realnosti gospodarijo, ne pa, po kakih zakonih bi se morali ravnati; ona hoće svet ter družbo poznati, kakoršen je v resnici, ne pa, kakoršen bi moral biti (»Sein, nicht Sein sollen«).

K tej šoli, ki jo imenujemo mlajšo historično šolo, da jo ločimo od starejše (Schüz, List, B. Hildebrand, Knies), ki praktičnih smotrov in gospodarske politike nikakor ni zanemarjala, prištevamo sledeće: Roscher,¹⁾ ki pa ni tako radikalen kakor mlajši, Schmoller, L. Brentano, Hasbach.²⁾

Ta šola hoće spoznavati le teoretično socialno ekonomiko kot gospodarsko zgodovino, a zametava praktično ekonomiko kritično-normativnega značaja.

Gustav Schmoller zavzema odlično mesto v gospodarski znanosti. Rojen l. 1838. v Heilbronu, bil je vseučiliški profesor v mestih Halle, Strassburg in Berlin, kjer še sedaj predava. Izdaje »Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft« kot časopis ter zbirko raznih preiskav: »Staats- und socialwissenschaftliche Forschungen«. Spisal je med drugimi gospodarsko-zgodovinska dela: »Geschichte der deutschen Kleingewerbe im 19. Jahrh. 1869.« Die Strassburger Tucher- und Weberzunft 1879« itd. Nedavno izšlo je njegovo sistematično delo, o katerem spodaj. Iz Schmollerjeve šole je češki učenjak in bivši finančni minister J. Kaizl.

Lujo Brentano, brat katoliškega duhovnika in znanega bivšega profesorja filozofije na Dunaju Franca B., je profesor na državno-gospodarski (posebni, od navadnih štirih ločeni) fakulteti v Monakovem; njegova dela: »Die Arbeitergilden der Gegenwart 1871«. — »Ueber das Verhältnis von Arbeitslohn und Arbeitszeit zur Arbeitsleistung. 1877«; izdaje »Sammlung staatswissenschaftlicher Schriften des In- und Auslandes.« —

¹⁾ Glavna njegova dela smo že gori (str. 242.—3.) navedli.

²⁾ Nekaj del njegovih smo naveli gori (str. 247. op. 1.).

Deduktivno šolo označuje, kakor ime pove, deduktivna metoda, ki izolira in abstrahira od poedinih konkretnih pojavov tipične momente, n. pr. gospodarski moment človeškega teženja ter hotenja, in te momente v njih posledicah zasleduje, kakor se pa ravno sicer v resnici morda nikoli ne kažejo. Ta metoda mora vsled tega svoje rezultate verificirati na resničnem gospodarskem življenju. Kakor se mehanični in fizični zakoni v resnici nikoli čisto ne javljajo, ampak na pr. proti zakonu težnosti skoro vselej deluje zakon trenja, tako se tudi v ekonomičnih fenomenih, na pr. zakon o zvezi med rastjo ponudbe in padom cene nikoli čisto ne kaže, temveč je ozir jemati na konkretne slučaje. Ta šola se ne izogiblje s takim strahom kakor prva praktičnih norem in tega, kar »mora« biti, kar bodi. K tej šoli prištevamo, da starejših, kakor so A. Smith, Ricardo i. dr. ne imenujemo, te-le: K. Menger, Böhm-Bawerk, Wieser, H. Dietzel. Ker živi njih vodja, Karol Menger kot vseučiliški profesor na Dunaju, zove se ta šola čisto tudi »dunajska šola«.

Karl Menger (brat znanega politika Maksa in znanega univ. prof. dunajskega Antona M.) je rojen 1842 v Novem Sandecu v zapadni Galiciji iz židovskega rodu; od 1872 naprej je profesor politične ekonomike na dunajski univerzi; od 1876—78 je bil učitelj pok. cesarjeviča Rudolfa; letos ob svoji 60letnici je bil imenovan členom gospodske zbornice. Od njega imamo: »Grundsätze der Volkswirtschaftslehre. 1872.« — »Untersuchungen über die Methode der Socialwissenschaften, und der politischen Ökonomie insbesondere. 1883.« — »Die Irrthümer des Historismus in der deutschen Nationalökonomie 1884.« itd. V Conrad-ovem »Handwörterbuch-u« čitamo njegov članek o denarju (pod »Geld« IV. zv.). Učenci t. zv. dunajske znanstvene šole slave Menger-ja — in to je v znanstvenih šolah dandanes (kakor menda vselej) pač navada — za genialnega odkrivatelja novih spasonosnih resnic (tako na pr. praški univ. prof. polit. ekonomije Zuckerkandl poje v letošnji »Neue Freie Presse« od 25. februarja preveč žurnalistične slave svojemu gospodu in mojstru). A kdor ga natančneje proučuje in nekoliko literature pozna, sprevidi, da vse, kar Menger po svoji lastni metodi razklada, nikakor ni na njegovi

njivi prvič zraslo, četudi se ne pridruži italijanskemu učenjaku, ki Menger-ja dolži naravnost literarnega grabeža, češ, da se je napasel posebno pri zatajenem in nepoznanem nemškem učenjaku H. H. Gossen-u.

Evgen Böhm von Bawerk roj. 1851 v Brnu, je dovršil pravoslovne študije na Dunaju in vstopil 1872 kot praktikant v finančno službo, postal koncipist v fin. ministerstvu, kjer je ostal do 1880. Med tem je bil 1875 promoviran, imel 2leten dopust 1875—77, med katerim je narodnogospodarstvo proučeval pri vseuč. prof. Knies-u (Heidelberg), Roscher-ju (Lipsko) in B. Hildebrand-u (Jena). L. 1880. se je habilitiral na dunajski univerzi, bil pa koj pozvan v Inomost za suplenta pri politični ekonomiji, 1881 imenovan izvenrednim, 1884 rednim profesorjem. L. 1889. pozvan za ministerijalnega svetnika v finančno ministerstvo, je sedaj že v drugič finančni minister. Razen mnogih člankov po časopisih znanstvenih — on izdaje z Inama-Sterneg-om in Plener-jem tudi »Zeitschrift für Volkswirtschaft, Socialpolitik und Verwaltung« — spisal je: »Kapital und Kapitalzins. Innsbruck 1884—89«. V Conrad-ovem Handwörterbuch-u najdemo njegov članek »Wert«, ki jasno razklada razne teorije vrednosti, posebno tudi v Avstriji sedaj ravno priljubljeno Jevons-ovo »Grenznutzentheorie«, katero praški profesor Friderik baron Wieser najbolj zastopa.

Heinrich Dietzel, rojen 1857, profesor polit. ekonomije in finančne vede v Bonnu na filozofični fakulteti (v Nemčiji se državne vede predavajo ali na posebni, peti, ali pa na filozofični fakulteti), je edna izmed najjasnejših znanstvenih glav. Njegovo »Theoretische Socialökonomik, Leipzig 1895« kot 2. oddelek omenjenega Wagner-jevega »Lehrbuch-a« je prištevati k najboljšim knjigam.

Pri tej avstrijski skupini mogli bi imenovati tudi G. Sax-a, umirovljenega praškega profesorja.

Katera označenih dveh šol zastopa pravo? Mislimo, da obe; kakor navadno, gre tudi tu bolj za terminologijo, ki je žalibog zelo zmedena, in pa za metodo: eni pretiravajo v prilog indukcije, drugi v prilog dedukcije. Obe metodi se pa dasti prav dobro spajati, kar je že stari Aristotel učil in dovrševal; ni dedukcije brez indukcije, a tudi narobe ne velja.

To tudi bojaželjni učenjaki s časom uvidevajo vedno bolj, in G. Schmoller, poglavar jedne bojne čete, ki se je vedno gnal proti splošnim principom, proti generalizacijam, proti sistemom, osnutkom in učnim knjigam, je uprav te dni izdal svoj »Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre (Leipzig 1900),« v katerem mnogo zmerneje govori kakor nekdanj, in s katerim dokazuje, da pisatelj ni tako nevaren kakor se je kazalo.¹⁾ In na drugi strani vodja K. Menger se trudi vedno bolj svetu demonstrirati, da ni slep za realno gospodarsko življenje, in podkreplja svoja teoretična izvajanja o »denarju«²⁾ s čisto konkretnimi preiskavami³⁾, gospodarsko-zgodovinskimi.

Mirnejši duhovi se vsled tega držijo bolj v zlati, socialno-politični sredini, kakor na pr. deloma že imenovani izdajatelji velikih enciklopedičnih del ter časopisov: Wagner, Schäffle, Conrad, Schönberg, Elster itd., ki jemljejo k sodelovanju pri svojih enciklopedijah in časopisih zastopnike tudi najnasprotnejših taborjev, akoravno so sami ednemu ekstremu morda bližje nego drugemu.

Adolf H. G. Wagner, najstarejši sin slavnega anatoma ter fiziologa, ob jednom velikega nasprotnika materializmu v prirodnih vedah, Rudolfa W. brat, rojen 1835. l., bil je na raznih krajih, nekaj časa tudi na Dunaju, profesor in predava od 1870 državne vede na berlinskem vseučilišču. Kakor smo že rekli, učenec Rau-ov, se je vedno bolj postavljaj na svoje noge, dokler ni neusmiljenega boja napovedal liberalno-manchesterskemu »laissez faire«. Wagnerja moremo imenovati načelnika »Kathedersocialist-ov«; on je tudi bil v predsedništvu »društva za socialno politiko« in »evangeljske krščansko-socialne stranke« v Berlinu. Nekaj del njegovih: »Beiträge zur Lehre von den Banken. 1857.« — »Die österreichische Va-

¹⁾ To izvrstno delo bo tudi prijatelj deduktivne metode z veseljem in koristjo čital; opozarjam posebno Slovence, ki ljubimo abstraktne dedukcije, na to delo, katero ima v lepem redu in sistemu brezbroj konkretnih, za nas prevažnih resnic.

²⁾ Članek „Geld“ v ravno izišlem 4. zv. v Conrad's Handwörterbuch 2. Aufl. (str. 65 sl.)

³⁾ H. Schurtz: „Grundriss einer Entstehungsgeschichte des Geldes. Weimar 1898“. („Beiträge zur Volks- u. Völkerkunde“, V. zv.)

luta 1862.« — »Finanzwissenschaft 3. Aufl. 1884.« itd. Glavno njegovo znanstveno zbirko omenili smo gori.

Albert E. F. Schäffle je prezanimiva prikazen v naši znanosti. Rojen je l. 1831. v Nürtingen-u na Virtemberškem, sin ljudskega učitelja; študiral je (protestantsko) teologijo in filozofijo ter tako prodrl k socialnim vedam. Že l. 1848. bil je vnet bojovník za svobodo med upornimi demokrati v Badenu, vendar je svoje socialno mišljenje ter ognjevito čustvovanje vsikdar uravnaval po marljivem ter treznem učenju. S svojimi izbornimi narodnogospodarskimi eseji zaslužil si je profesuro za politično ekonomiko na univerzi v Tübingen-u l. 1861. Ali kakor je Schäfflejev temperament vroč in nekoliko agitatorski, ni mogel s suho vedo zadovoljen biti; goreč Velikonemec v južnonemškem, protipruskem smislu dal se je 1862. l. voliti za poslanca in je v tedanjih bojih za primat v osrednji Evropi med Prusijo in Avstrijo odločno zastopal interese habsburške monarhije. L. 1866. je Bismarck v sporazumljenju z Rusijo izrinil Avstrijo iz nemške zveze; Schäffle, l. 1868. energično v colnem parlamentu proti Prusom nastopivši, prevzel je l. 1869. profesuro na Dunaju in vstopil l. 1871. v federalni kabinet Hohenwartov kot poljedelski in trgovski minister. Toda Slovencem dobro znani grof Hohenwart se ni mogel dolgo držati (od 7. februarja do 30. oktobra); Schäffle se je umaknil kot zasebni učenjak v Stuttgart, kjer še danes živi, neumorno literarno delujoč. Sedaj ureja prvi nemški državnoznanstveni časopis »Zeitschrift für die gesammten Staatswissenschaften«. Schäffle torej ne služi¹⁾ »zlatemu teletu« kakor večina avstrijskih eksministrov in visokih penzioniranih uradnikov, kateri poleg svoje pokojnine uživajo dohodke kakega upravnega svetnika akcijske družbe, kakega guvernerja itd.

Schäffle je zelo plodovit znanstveni pisatelj; nikoli sam s seboj ne zadovoljen, njegov duh vedno napreduje in se ne sramuje, resnici na ljubo tudi preklicati včasi svoje prejšnje naziranje. V obsežnih socialnih vedah se pač vsak smrtnik moti, in svoja naziranja spreminjati zaradi boljših izvestno ni nobena sramota; vsakdo, ki je ukaželjen, mora svoje znan-

¹⁾ To naglašja Schmoller: „Zur Litteraturgeschichte der Staats- und Socialwissenschaften. Leipzig 1888“ (str. 213.).

stveno prepričanje spopolnjevati, tu in tam popravljati ter spreminjati. Schäffle, ki šteje danes blizu 70 let, se tudi še danes — uči.

Težko je takega velikana učenosti v par stavkih oceniti. Kar je v socijologiji H. Spencer Angležem, A. Comte Francozom, to je Schäffle Nemcem in svetu. Podobnega dela, kakor je Sbhäffle-jev »Bau und Leben des socialen Körpers« (Tübingen 1875—1878. 4 zvez., 2. izdaja 1896), sploh kulturni svet nima. To je mogočen poskus, socialno vedo vzgraditi na podlagi modernih prirodnih ved in jo ob enem z visokim idealizmom okleniti; to je prebogata zaloga učenosti, kjer si moreš duha osvežiti in ojačiti kakor malokje.

Seveda, za začetnika to delo ni, kakor skoro nobeno našega učenjaka ne, izvzemši nekaj brošur kakor znana »Quintessenz des Socialismus«, (katero je »Nova Nada« v Lončarjevem prevodu prinašala). Celó njegova učna knjiga »Das gesellschaftliche System der menschlichen Wirtschaft, ein Lehr- und Handbuch der ganzen politischen Oekonomie einschliesslich der Volkswirtschaftspolitik und Staatswirtschaft (3. Aug. Tübingen 1873)« je tako prepletena z raznimi opazkami in noticami, da začetnik ne bi včasih mogel naprej niti nazaj. Kdor pa ima več ali manj utrjene pojme iz socijalnih ved, najde v Schäffle-ju toliko vspodbude, kakor redkokje; poedine misli genijalnega pisatelja ti često kakor blisk razsvetijo celo socijalno polje. (Opozarjam v ravno imenovani knjigi na znameniti predgovor politične, za Avstroslovane zelo važne vsebine.)

Seveda, kdor bi iskal stroge ednote v učenjaku Schäffleju, ne bi je našel, kar smo že omenili. Temu se ni čuditi; le idiot, ker ne more, in božanstvo, ker ne potrebuje, ne spopolnjuje ter ne spreminja svojih nazorov; ljudje pa napredujemo od nedovršenega do dovršenejšega, in le v takšnem napredovanju je pravo življenje. Vendar bi se pa moglo Schäffle-ju očitati, da je v svojem razvoju nekoliko preomahljiv, da si dá morebiti preveč imponirati od tekočega dne ter uprav vladajočij močij. Blizu do 1871. l. bil je optimistično zavzet za mirno socijalno reformo; kar pa je na Dunaju minister bil, spoznal je tako strašno korupcijo v parlamentu, tisku in vsem

političnem, tedaj pod uplivom liberalizma morda še bolj nego danes stoječem življenju, da je izgubil vse nade v ideal socialnega kraljestva; vedno bolj bližal se je Marxu in socialistom ter od prekucije pričakoval zboljšanje socialne bede. Citirana »Quintessenz« ter »Bau und Leben« pričajo o tem, kako je prišel Schäßle na kolovoz socialistične filozofije povesti Mlado-Hegelijancev. V poznejših letih vrnil se je zopet na svoje prejšnje stališče reformatorsko, kar dokazuje spis »Die Aussichtslosigkeit der Socialdemokratie« (1885), kjer trdi: »Pozitivna socialna reforma prekaša daleč socializem v dosežnem uspehu in v prostoti sredstev.«

Johann Conrad je vseučiliški profesor filozofične fakultete v Halle na S. Njegov »Grundriss« in pa »Handwörterbuch« smo imenovali; izdaje znanstveni časopis »Jahrbuch f. Nationalökonomie u. Statistik« ter »Sammlung nationalökonomischer Abhandlungen des staatswissenschaftlichen Seminars zu Halle a. S.«

Gustav v. Schönberg, vseučiliški profesor na državno-znanstveni fakulteti v Tübingenu, je kakor ostali, v tej skupini imenovani učenjaki, pristaš pozitivne socialne politike ter reforme. Pod njegovim uredništvom izdano izborno delo: »Handbuch der polit. Oekonomie« doživelo je 4 natise.

Da pa so nasprotstva v metodah pri gospodarsko-znanstvenih preiskavah, je čisto naravno; saj so celo v matematični vedi, ki se ponaša z največjo izvestnostjo, metodična nasprotstva, kako ne bi potem bili v tako komplicirani tvarini, kakoršni so socialno-ekonomični pojavi? Da si nasprotniki energično orožja križajo, je znamenje duševnega gibanja in življenja, in boljše je, da kako resnico morda le na pol pogodim, ako jo sam po sebi najdem ter zasledim, nego da najvišje norme ter maksime za drugimi blebetam, ne da bi bil prebavil njih notranje organično. Germani, Angleži ter Nemci, niso morebiti sposobni za tako prozorne teorije, kakor so bili stari Heleni; ali, ker so agilni in ob ednem ozbiljno trezni, ker delujejo vsled notranjih motivov, vsled notranje inicijative, ker niso preveč navezani na šablone, temveč ljubijo svobodo mišljenja ter raziskovanja »kot hčerko božjo«, zato dandanes nad svetom vladajo, v duševnem in fizičnem oziru. Gigantski

razvoj naše vede pri Nemcih, katera je nekako mejnik med oblastjo duha in oblastjo prirode, med duševnimi in realnimi vedami, znabiti kaže, da Nemci smejo še kaj več pričakovati. Bodo li to Romani enkrat razumeli? Razumejo li to Slovani?

O zakonu z dne 26. decembra 1895 št. 197 drž. zak. (o avtorski pravici).

Glede na članek v letošnjem »Slov. Pravniku« št. 2, stran 37—40 hočemo o gori navedenem zakonu še podati daljno razmotrivanje, ker je literatura o tem predmetu jako pičla, stvar sama pa vendar zahteva splošno zanimanje, osobito z ozirom na praktične razmere vsakdanjega življenja.

Čujmo torej, kaj je najvišje sodišče spoznalo za pravo povodom ničnostne pritožbe zoper dotično rzsodbo deželnega sodišča.

Pritožba je v prvi vrsti skušala izpodbijati dejanski, po prvi rzsodbi ugotovljeni položaj in kritikovati konsekvence, ki so izvirale iz te podlage; takšna kritika pa je nedopustna (§§ 258. in 288. št. 3 kaz. pr. r.) Navedel se je ničnostni razlog §-a 281. št. 9 a) in 10 kaz. pr. r., a prav za prav pride v poštev razlog po §-u 281. št. 9 a) kaz. pr. r., ker se ni zahtevalo, da se subsumuje dejanje pod kak drugi kaz. zakon, temveč da se obsojenca oprostita. Pritožitelja sta zanikala, da bi ustanovilo inkriminovano dejstvo v objektivnem oziru pregrešek po smislu §-a 51. zak. z dne 26. decembra 1895 št. 197 drž. zak.; dalje sta trdila, da § 65. navedenega zakona za konkretni slučaj ni uporaben, ker zadevne fotografije niso deležne one obrambe, kojo ima v mislih ces. patent z dne 19. oktobra 1846 št. 992. zb. pr. zak. V pritožbi se je tudi poudarjalo, da po zakonu z dne 26. decembra 1895 št. 197 v obtožbi navedeno dejanje ni kaznivo, ker iz dotičnih fotografij ni posneti kalendarkega leta založbe (izdaje = »Erscheinens«) in da torej manjkajo pogoji za ugotovljenje avtorske pravice po smislu §-a 40 št. 2 naved. zak.; pritožba vendar tudi s tega stališča ni utemeljena.

Patent z dne 19. oktobra 1846 št. 992 zb. pr. zak. v prvem paragrafu ne ščiti samo literarnih proizvodov, temveč tudi »dela umetnosti«; res v teh zakonitih določilih ni nobene definicije za pojem »dela umetnosti«; samo ob sebi je namreč umevno, da o fotografičnih slikah ne govori niti navedeni patent, niti § 467. kaz. z., ker so se te slike še le izumile v poznejšem času.

Vprašanje, ali se smejo fotografije uvrstiti med »dela umetnosti« v smislu patenta z dne 19. oktobra 1846, se torej le zamore rešiti tako, da se oziramo na bistvo in znamenitost fotografije, ter primerjamo še tudi druge slične zakonite določbe. Fotografično slikanje zares ni izvirno in idejalno stvarjanje proizvajateljevo; proizvodi fotografa nikakor niso prost izdelek njegovega notranjega mišljenja in tudi niso zunanji izraz njegove lastne fantazije, ampak kažejo se kot posnetki neke stvari, ki se že nahaja v naravi. Sploh pa je brez pomena, koliko notranje vrednosti da ima kak duševni proizvod. Zakonodavec ni določil, koliko duševnih moči se je porabilo, da smemo govoriti o pojmih, kaj bodi »literarno« in kaj »umetno« (artistično); temveč zadostuje, da se nekaka misel nam razumno izrazi in predstavlja; tako je moči že zelo priproste posnetke po naravi označiti za »umetno delo«. Akoravno fotografična slika ni nastala neposredno po njenem stvoritelju, ker njegovo posredovanje le omogoči mu pozneje dano sliko, vendar ni dvomno, da obstoja nekaka kavzalna zveza mej upodobljenjem slike in njene dovršenosti, ter mej sodelovanjem fotografa; marsikaj je treba z umetniškega stališča ustvarjati, tako na primer, kako se naj ves predmet uredi, katerega je treba posneti, kako se naj reč razvrsti, kako stališče je zavzeti, kako je treba tvoritelju uporabiti in preračunati svitlobno moč, kako se naj izbere primerna krajevna dispozicija itd. Jasno je torej, da fotografično posnemanje izvira iz umetniških nazorov, in da izvežbanost fotografa ni morda samo navadno rokodelstvo, ampak njegovo delovanje zahteva, da je poučen o okusu in da jamči za dobro izvršitev slike, ter da je sploh znanstveno in tehnično izobražen. A tudi po duhu in smislu ces. patenta z dne 19. oktobra 1846 je fotografije smatrati za umetne proizvode. Ako namreč pri-

merjamo vsebino §-a 9. naved. patenta s členom II. razglasilnega patenta k kaz. zakonu in še s §-om 4 tiskovnega zakona in ako se nadalje oziroma na odredbo državnega ministerstva z dne 27. aprila 1864, št. 7653, pridemo do gotovega zaključka, da je za »umetno delo« smatrati vsak proizvod, ki se vsaj glede oblike izdaje subjektivno izproži in ki se tako upodablja (izraža), da sme zares biti govor o artističnem delu. In tako je treba tudi reprodukcije fotografa prištevati takšnemu ponarejanju artističnih del in takšnim »delom risalne umetnosti« (Werke zeichnender Kunst), kakor jih omeni § 9. patenta z dne 19. oktobra 1846. Zakon z dne 26. decembra 1895, št. 197, drž. zak. je izločil fotografijo le radi tega iz »obrazovalnih umetnosti« (bildende Künste), ker ta zakon v obče fotografijo manj varuje, nego dela »literature in umetnosti v ožjem smislu« (§§ 40, 41 in 42) paragraf 65 pa, ki velja tudi za dela, izišla pred pričetkom veljavnosti novega zakona, ne vsebuje nobene izjeme v tem oziru. Gotovo je torej, da zadevne fotografije zadobe varstvo po patentu z dne 19. oktobra 1846 in da se je § 65 zakona z dne 26. decembra 1895, št. 197, drž. zak. v našem slučaju pravilno uporabljal.

V § 40, št. 2 novega zakona so sicer navedeni pogoji, pod katerimi se ustanovlja avtorska pravica, vendar ti pogoji za konkreten slučaj ne veljajo, ker je fotograf svoje proizvode, kakor je to v rzsodbi prve instance potrjeno, že bil izdeloval in izdajal pred pričetkom veljavnosti novega zakona z dne 26. decembra 1895, dočim preje veljavni patent z dne 19. oktobra 1846 ne zahteva, da se razvidno napravi koledarsko leto založbe, oziroma izdaje. Ako bi obveljalo drugačno mnenje obtožencev, katero se pa po § 65 zakona z dne 26. dec. 1895. ne da opravičiti, nasprotovalo bi to načelu v členu IX razglasilnega patenta k obč. kaz. zak., da namreč novi kaz. zakon le toliko nazaj v prehodnost upliva, kolikor ni ojestrejši od starega; v le-tem slučaju pa ni dvomno, da je novi zakon ostrejši.

Bilo je torej ničnostno pritožbo kot povsem neutemeljeno zavrniti.

K. W.

Mala fides stečnika, napose dostalca.

Napisao dr. Dane Marinić.

Mnoge institucije našega gradj. zakona prepletene su ustanovami o bona i mala fides, očito da nebi ušlo šta u zakon, šta bi bilo contra bonos mores. I nije lasno snaći se u tom pitanju elastične malae fidei.

Naša judikatura — i u Beču i u Zagrebu — u tom pitanju nezadovoljuje nikoga; zadaje mnogo neprilike i nižim sudovom i strankam i zastupnikom; potiče na objestne parnice; prouzrokuje mnogo suvišna troška.

To se vidi svaki dan kod kupa nekretnina; a osobito kod dostalca prigodom suđbene ovršne dražbe. Zagonetan i neugodan je to škripac, kada se kupac — a osobito dostalac — mora da brani proti prigovoru malae fidei, šta mu ga u vlasničkoj parnici stavi faktični posjednik, koji je već perfektnim i u gruntovnici provedenim kupom ili pravomoćnom dražbom izgubio pravo na posjedovanu nekretninu.

Naša praksa — osobito viših sudova — ovaj prigovor malae fidei dopušta i uvažava u najširih dimenzijah.

Običan je slučaj, da kupac — ili dostalac — znade, da prodavaoc — ili ovršenik — nije u posjedu sada prodavane — ili dražbovane — nekretnine, a posjednik je nije na sebe u gruntovnici prepisao.

U ovakovu slučaju naša praksa — osobito viših sudova — dopušta i uvažuje posjednikov prigovor malae fidei kupca i dostalca, te odbija njihove vlasničke tužbe. Ova se praksa nemože nikako odobriti. Neodgovara niti zakonu, niti logiki života, niti je jednodušna kod sudaca.

A. Zakonu neodgovara.

Sam pojam malae fidei jeste elastičan. Mala fides, to je svakako znanje o nečem. Nu sada nastaje odlučno i konkretno pitanje, šta je to: to »nešta«, o čem treba imati znanja, da nastupi po zakonu relevantna mala fides? Definicije ili obćenite uvodne regule, potekavše ex cathedra, neima o tom u zakonu. Valja dakle potražiti one zakonske ustanove, koje o toj mala fides naročito govore baš u onih institutih, gdje

se o toj mala fides ex professo govori. Ako se to nadje, onda je nadjena naročita, izrazita volja zakona i toj se valja pokoriti.

1. Imademo najprije § 824. o. g. z. Nakon smrti ostavnika ostaje njegova celokupna prenosiva imovina kano nekakov poseban pravni pojam, zvan »ostavina« (haereditas jacens). Taj pojam živi pravno do izdanja uručbenice. Izdanjem uručbenice prestaje poseban pravni život ovog pojma: na mjesto imena ostavnika stupa ime nasljednika. Ostavljena imovina označuje se do izdanja uručbenice ostavinom pod imenom ostavnika, jerbo se do okončanja razprave i izdanja uručbenice jošte neznade za pravog nasljednika, koji stupa na mjesto ostavnika. Nu uručbenica sama po sebi nepodjeljuje nasljednog prava, ona sama po sebi niti stvara niti prenaša pravo vlastništva na nasljednika, ona nije naravi konstitutivne. Ona sama oglašuje nasljednika, njegovo nasljedno pravo, njegovo pravo vlastnosti na pojedine stvari; a to je sve moralo postojati već prije, redovito smrću ostavnika. Uručbenica je naravi deklaratorne poput sudačke osude. Osuda dosudjuje — redovito — ono, šta je već prije nekomu pristojalo; tako i uručbenica uručuje nasljedniku ono, šta mu je već prije — redovito smrću ostavnika — pripadalo. Uručbenica je po sudu izdana legitimacija nasljednikova za njegovo nasljedno pravo na ostavštinu, koja je već časom smrti ostavnika — barem redovito — postala imovinom nasljednika, te i pojedine ostavnikove stvari istim časom smrti postale vlastništvom nasljednika.

Pošto uručbenica nepodjeljuje nasljednog prava, niti nestvara nasljednikovog prava vlastnosti na pojedine ostavnikove stvari, to ovaj, koji je ovaku legitimaciju — uručbenu — i dobio, ali je po zakonu nije mogao niti smio dobiti, — to ovaj time jošte nije mogao steći, niti je po zakonu stekao vlastnost na ostavnikove stvari. Pošto ih nije stekao, nesmiye niti pravno može njimi disponirati. Treći stečnik, koj od pogrešno legitimiranog nasljednika kupi ostavnikovu stvar, a znao je za tu pogrešku, taj stečnik nestiće vlastnosti na tu kupljenu stvar, a to stoga, pošto je njegovomu predniku ta vlastnost posvema manjkala, a taj manjak njemu poznat bio.

Prema tomu po §-u 824. o. g. z. substrat malae fidei stečnika jeste: posvemašnje materijalno-pravno po-manjkanje vlastnosti kod prednika.

2. Imademo još § 1500. o. g. z. Dosjelošću stečena vlastnost izvangruntovnog posjednika prieći sticanje vlastnosti za novog u gruntovnici provedenog kupca samo onda, ako ovaj kupac znade za onu iztečenu dosjelost izvangruntovnog posjednika i za njegovu tim stečenu vlastnost. Dosjelošću stiće se cijelo, posvemašnje stvarno pravo vlastnosti. Prijašnji — makar jošte u gruntovnici upisani — vlasnik posvema gubi cijelo svoje pravo vlastnosti sa svimi njezinimi privilegiji i atributi. Apariranje prijašnjeg vlasnika u gruntovnici neodgovara materijalnomu pravu — kano niti ime pogrešnog nasljednika u uručbenici — to je samo figuriranje. Tko za to znade, pa ipak od tog gruntovnog figuranta tu nekretninu kupi, taj nestiće vlastnosti na tu kupljenu nekretninu, a to stoga, pošto je njegovom predniku ta vlastnost posvema manjkala, a taj manjak njemu poznat bio. — Baš kano gore po §-u 824. o. g. z.

Prema tomu po §-u 1500. o. g. z. substrat malae fidei stečnika jeste: posvemašnje materijalno-pravno po-manjkanje vlastnosti kod prednika.

Pomenute dvie zakonske odredbe glavni su izvor za ovo pitanje. Jasne su u ovom, šta hoće da reknu. Suglasne su posvema u jednom te istom pitanju, premda jedna od druge odalečena, a nemože se reći, da im je sadržina samo slučajno takova. Čitaocu namiću uvjerenje, da je zakonodavac hotio odrediti baš onako, kako je gore rečeno.

3. Sa gornjim mnijenjem suglasne su i druge zakonske ustañove, koje uređuju druga stvarna prava, pa tom sgodom kod stvaranja i prestanka drugih stvarnih prava opet malam fidem stečnika naročito spominju, te joj daju važnost.

Kod prava zaloga §-a 468. o. g. z. veli, da pravo zaloga prestaje »prestankom založiteljevog prava vremenita na stvar založenu, samo ako je vjerovnik znao za ovu okolnost«. Medju ostalim mogu prava u svojem obstanku biti ograničena i na stanovito vrieme, trajanje. Izmakom tog vremena pravo po-

svema prestoje. Tko za to znade, pa ipak od ugraničenog založitelja primi što pod zalog, taj nestiče prava zaloga na tu stvar preko onog ograničujućeg vremena, a to stoga, pošto je njegovom predniku preko onog ograničujućeg vremena dotično pravo posvema manjkalo, a taj manjak njemu poznat bio.

Prema tomu po §-u 468. o. g. z. substrat malae fidei stečnika jeste: posvemašnje materijalno-pravno pomanjkanje prava kod prednika.

4. Isto tako kod služnosti veli § 527. o. gr. z.: »ako je posjednik služnosti mogao poznati . . . da je pravo onoga, koji mu je dozvolio služnost, bilo samo vremenito . . . čim to vrieme prodje, i služnost prestaje sama od sebe«. Dakle isto, kano gore kod zaloga: izmakom vremena pravo posvema prestoje. Tko za to znade, pak si ipak pribori služnost, tomu se dogodi isto, šta i onom gornjem založnom vjerovniku.

Prema tomu i po §-u 527. o. g. z. substrat malae fidei stečnika jeste: posvemašnje materijalno-pravno pomanjkanje prava kod prednika.

Sve zakonske ustanove, koje uređuju stvaranje i prenos stvarnih prava i koje tom sгодom kod ovih trih stvarnih prava naročito uređuju ulogu malae fidei stečnika, sve su suglasne u tom, česa da se znanje stečnika imade ticati.

5. Gornja načela dadu se uporabiti i na druge slučajeve, kojim je prometni princip jednak sa gornjimi u zakonu specialiter uređenimi. Ako tko na temelju krivotvorene zadužnice stekne uknjižbu prava zaloga, taj po materijalnom pravu ipak nepostaje vjerovnikom u obće, te niti hipotekarnim. Novi stečnik (cessionar), koji za to znade, pa si ipak nakon protekavih triuh godina od uknjižbe dade cedirati ovu tražbinu i njezino založno pravo, nepostaje vjerovnikom, nestiče ništa, a to stoga, pošto je njegovom predniku (cedentu) dotično pravo posvema manjkalo, a taj manjak njemu poznat bio.

I ovdje substrat malae fidei stečnika jeste: posvemašnje materijalno-pravno pomanjkanje prava kod prednika.

U svih pomenutih slučajevih prednik si prisvaja neko pravo, koje mu u istinu po materijalnom pravu posvema manjka. U svih pomenutih slučajevih prednik hoće, da ovo

svoje samo umišljeno pravo realisira, a stečnik opet hoće, da iz tog realisiranja za sebe stekne svoje novo pravo. Realisiranje u rukuh prednika i sticanje u rukuh stečnika stoje si medjusobno u uzročnom savezu kano pater et filius. Iz ovog uzročnog saveza dobivamo za bitni sadržaj svih gornjih pravila viši, svim zajednički, generalni pojam; pa ako se sva gornja pravila ujedine i sliju pod taj zajednički im pojam, tada dobijemo za sve slučajeve jedno generalno pravilo: substrat malae fidei stečnika jeste posve-mašnje materijalno-pravno pomanjkanje onog prava kod prednika, realisiranjem kojega hoće stečnik svoje pravo da stekne.

6. I druge ustanove, sloveće o prometu vlastništva, suglasne su sa gornjimi ustanovami i gornjim pravilom; dapače ga naročito potvrđuju.

Po §-u 425. o. g. z. za stečenje vlastnosti treba uz naslov obaviti jošte i predaju stvari u posjed novog stečnika kano vlasnika. Iz marginalnih rubrika kod §-ov 426. i 431. o. g. z. jasno je, da se ova predaja kod sticanja nekretnina obavlja »upisom u javne knjige«. Šta je predaja kod pokretnine, to je gruntovni upis kod nekretnine. Vlastnost pokretnine prelazi na onoga, komu je pod naslovom predana, makar da je prije toga komu drugomu prodana, ali nepredana (§ 430. o. g. z.). Isto tako vlastnost nekretnine prelazi na onoga, na koga je u gruntovnici prepisana, makar da je prije toga komu drugomu prodana ali u gruntovnici neprepisana (§ 440. o. g. z.).

Ovo tumačenje §-ov 430. i 440. o. g. z. sasma je u skladu sa temeljnimi ustanovami §-ov 824., 1500., 468., 527. o. g. z. Po ovih temeljnih ustanovah nastopa mala fides stečnika svoju ulogu tek ondje, gdje predniku po materijalnom pravu manjka posvema ono pravo, iz kojega želi stečnik, da se njegovo pravo rodi.

Makar i postojao odsvojni ugovor, on sam po sebi bez predaje — dok postoji institut predaje sa svojom današnjom ulogom — jošte neprenaša prava vlastnosti na stečnika; vlastnost do predaje ili do gruntovnog upisa stečnika ostaje jošte kod prednika po materijalnom pravu. Do predaje ili do gruntovnog upisa stečnika po materijalnom pravu jošte

nenastupa ono posvemašnje pomanjkanje prava kod prednika; a dok to nenastupi, dotle neima za malam fidem stečnika onog substrata, šta ga materijalno pravo traži. S toga §-a 430., 440. o. g. z. malam fidem niti spominju, niti mogu spominjati. Da su §430, 440. o. g. z. malam fidem stečnika povukli u svoj sadržaj, oni bi došli u protuslovje sa temeljnim ustanovami §-ov 824. i 1500. o. g. z.; onda bi jedan te isti zakon za jedan te isti pravni institut postavio razne oprečne rekvisite, a to nesmije da bude.

Da je zakonodavac i u §-ih 430. i 440. o. g. z. hotio imati ulogu malae fidei, on bi ju bio u te ustanove i uvrstio, i to tim više, pošto ta mala fides iz drugih ustanova, koje iste odnošaje uredjuju, kano naročita markantna sastojina tih ustanova u oči bode.

I premda §-a 430., 440. o. g. z. šute o mala fides stečnika, se ona u ove ustanove — bez silovanja drugih principijelnih ustanova — nedade uvući, ipak naša praksa — kako gore spomenuto — uvlači i u ove ustanove malam fidem stečnika. Iz gornjega se vidi, da ta naša praksa — osobito kod viših sudova — nije u skladu sa pozitivnim zakonom, kojeg sve ustanove zajedno imadu da budu harmoničan, dosljedan, neprotustavan organisam.

Nu ovaj nazor prakse ob ustanovah §-a 430., 440. o. g. z. protuslovan je samim ovim ustanovam. Na koncu §-a 430. o. g. z. stoji: »ali vlastnik treba da odgovara strani oštećenoj«, naime prodavaocu onomu, koji je ostao bez predaje ili gruntovnog upisa, te po tom bez pogodjene stvari. Tko raniji kupac — ali bez predaje, bez gruntovnog upisa, te bez vlastnosti — od prodavaoca radi neoživotvorene vlastnosti dobije odštetu, tada nemože, da radi iste nu već izgadjene štete traži opet od gruntovno upisanog kupca drugu odštetu. Šteta ranijeg kupca je već izgadjena po prodavaocu; imovinska prava toga kupca uzpostavljena su u svoj prijašnji neokrnjeni kvantum; on više neima legitimacije ad causam — jerbo više neima štete — da prigovorom malae fidei prikraćuje u gruntovnici upisanog vlasnika. Ako se ovaj prigovor ovdje dozvoli, onda se time dozvoljava obogaćenje nemarnog, neupisanog kupca na štetu upisanog, a to sve bez pravnoga razloga, koji

bi ova dva kupca međusobno vezao. Ako se prigovor malae fidei u obće dopušta radi toga, da se šta nedogodi contra bonos mores, tada se baš s istog razloga baš kod slučajeva §-a 430. i 440. o. g. z. taj prigovor nesmiye dozvoliti, jerbo se njim contra bonos mores dopušta bezrazložno obogaćenje jednoga na štetu drugoga. Prema tomu je prigovor malae fidei stečnika kod §-a 430. i 440. o. g. z. baš izključen.

Ako pobijana pomenuta praksa naših sudova imade oslona u zakonu, tada bi ju valjalo i u drugih analognih — principi-
pijelno jednakih — slučajevih prometa stvarnih prava pro-
vadjati.

a) Gruntovni korektni vlasnik najprije prodade svoju nekretninu jednom kupcu, nu kupac neprovede toga u grun-
tovnici; poslje isti vlasnik istu nekretninu založi svojem vje-
rovniku i ovaj to provede u gruntovnici. Po našoj praksi ovaj
vjerovnik nebi stekao prava zaloga, ako je znao za onaj raniji
kup. To se u praksi ipak nedesi, i sasma je korektno, da se
nedesi.

b) Isto tako obratno. Gruntovni vlasnik svoju nekretninu
najprije svojem vjerovniku založi, nu to nebude u gruntovnici
provedeno; poslje toga istu nekretninu prodade i to se u
gruntovnici provede. Po našoj praksi ovaj kupac nebi stekao
čistog, neobterećenog prava vlastnosti, ako je znao za onaj
zalog. To se u praksi ipak nedesi, i sasma je korektno, da se
nedesi.

c) Još je analogniji slučaj: konkurencija dvajuh vjerov-
nika sa njihovimi tražbinami na istu nekretninu. Vlasnik istu
nekretninu u razno doba založi raznim vjerovnikom. Tuj je
isto šta kod prodaje po §-u 430. i 440. o. g. z. Nemarnošću
ranijeg vjerovnika dodje kasniji vjerovnik prije u gruntovnu
knjigu nego onaj raniji. Po našoj praksi bi onaj prije upisani
vjerovnik morao prvenstvo prepustiti ovomu kasnije upisanomu,
ako je znao za ranije izdanje njegove zadužnice. To se u
praksi ipak nadesi, i sasma je korektno, da se nadesi.

Svaka obćenita pravna regula — kano svaka mudrolija —
imade pravo na priznanje samo tada, ako je logična i u praksi
provediva svagdje ondje, gdje joj je mjesto po principu, iz
kojeg je potekla. Čim regula samo u jednom pitanju ili slu-

čaju — ako to nije naročita iznimka — nepruži konsekventne pomoći za rješ enje tog slučaja, tada pada ciela regula skupa sa svojim principom, koji ju je u sviet turio. Tako pada i naša praksa, kada u §-ih 430. i 440. o. g. z. silom uvlači pitanje malae fidei stečnika.

Kada se usporedi slučaj §-ov 430. i 440. o. g. z. sa slučajevi §-ov 824. i 1500. o. g. z., odmah se vidi velika razlika u onom, česa imade da se tiče znanje stečnika. Po §-u 824. i 1500. o. g. z. — koji naročito uređuju malam fidem stečnika — znanje stečnika tiče se samo svojatanog prednikovog prava, kojeg mu materijalno pravo niti nepriznaje. U slučaju §-a 430. i 440. o. g. z. kod prednika nepostoji ona tako rekuć pravna utvara protivna materijalnom pravu. Do predaje i do gruntovnog prepisa vlastnost nije još te prešla na nikoga, ostala je dakle kod prednika, te se nemože reći, da si ju on samo utvara proti materijalnom pravu. Gruntovna vlastnost prednika nije puko figuriranje, kano šta je to u slučajevih §-ov 824. i 1500. o. g. z. Dakle između prava prednika i materijalnog prava neima protivštine, dotle neima substrata za malam fidem, a to je slučaj §-ov 430., 440. o. g. z., te dok neima za nju substrata, neima mjesta niti za njezinu uporabu.

Stoga u slučaju §-ov 430. i 440. o. g. z. novi — makar kasniji — kupac može se mirne duše osloniti na još postojeći upis prodavaoca, jerbo prodavaočevo ime kano vlasnika u gruntovnici neprotuslovi materijalnom pravu. Nu u slučajevih §-ov 824. i 1500. o. g. z. kupac se na gruntovnicu nemože oslanjati, ako mu je poznata pogreška uručbenica ili nastupivša dosjelost, pošto u tih slučajevih gruntovnica stoji u protuslovju sa materijalnim pravom; ona jednostavno laže, a ta laž je kupcu poznata, stoga mu zakon uzkraćuje pomoć. —

Svim dosadanjim još te nije rečeno, da raniji — a neupisani — kupac neima nikakova prava. U gruntovnici upisani kupac imade stvarno pravo vlastnosti na nekretninu. Onaj neupisani toga prava neima; ali on imade obligatorno (osobno) pravo proti prodavaocu: bud da mu omogući upis, bud da mu radi nemogućeg upisa dade odštetu po zadnjoj stavci §-a 430. o. g. z.

Nastaje konkurencija prava dviuh osoba na posjed iste stvari. U gruntovnici upisani može svoje pravo na posjed oslanjati na stvarno pravo vlastnosti, koja uzapćuje samu stvar; u gruntovnici neupisani može svoje pravo na posjed oslanjati samo na svoje osobno (obligatorno) pravo, koje tangira samo osobu prodavaoca. Neka svaki svoje pravo realisira podpunicu njegovim sadržajem: upisani će tražiti i zadobiti stvar, a neupisani odštetu od prodavaoca. To je sadržaj §-ov 430. i 440. o. g. z.; i bez silovita tumačenja tih ustanova i bez silovita uvlačenja u tih ustanovah nesadržanih elemenata u nje udovoljeno je interesom obojice kupaca. —

I u slučaju §-ov 824. i 1500. o. g. z. može nastati konkurencija dviuh osoba na posjed iste stvari, naime između upisana kupca i neupisana posjednika. Nu upisani kupac kupio je od nevlasnika, stoga nije niti mogao steći vlastnosti; pa zato nemože na nju osloniti svoj zahtjev na posjed. Samo u slučaju, ako mu ono materijalno-pravno pomanjkanje vlastnosti kod njegova prednika nije bilo poznato — in bona fide — samo tada radi sigurnosti pravnoga prometa nastaje od gornjeg pravila iznimka, te on postaje vlasnikom. Ako je pak znao za ono pomanjkanje vlastnosti kod prednika — in mala fide — tada ta iznimka nenastupa, te on mora uzmaknuti ili neuspjeti svojim zahtjevom. Stoga je konkurencija na posjed u slučajevih §-ov 824. i 1500. o. g. z. samo prividna. —

Iz dosadanjega je jasno, da znanje kasnijeg stečnika ob onom obligatornom (osobnom) pravu ranijeg kupca nije nipošto na uštrb onom kasnijem kupcu, koj se požuri u gruntovnicu. Znanje kasnijeg stečnika — u ovom pitanju malae fidei — imade da se tiče nečesa jačega, da uzmogne nastati po njega štetna posljedica tog njegovog znanja. To nešto jače, više, intensivneje, jeste po materijalnom pravu pomanjkanje onog prava kod prodavaoca, šta ga on realisira, a tim realiziranjem njegov stečnik hoće za sebe nešto da stekne. Šta se tiče osobe, znanje stečnika nesmiera na osobu ranijeg kupca, već na prednika (prodavaoca); a šta se tiče prava, nesmiera na osobno pravo ranijeg kupca, već na stvarno pravo prednika. Naša pako praksa zamienjuje i osobe i prava, na koje imade da nišani znanje stečnika.

Ustanove §-ov 430. i 440. o. g. z. šute o pitanju bonae ili malae fidei. Šute će ustanove nemogu da odstrane i izmjene onaj elemenat, šta ga kompetentne ustanove ex professo postaviše kano odlučan.

Po tom novog stečnika po §-ih 430. i 440. o. g. z. nesmije se niti pitati za bonam ili malam fidem. —

Tako kod običnog izvansudnog sticanja.

(Nastavit će se.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Iz knjige judikatov c. kr. najvišjega sodišća. Št. 146.

Določilo §-a 517. odst. 2 civ. pr. reda, po katerem ni dopusten rekurz proti sklepom prizivnega sodišća v bagatelnih stvareh, ne velja za eksekucijsko postopanje.

Plenisimarni senat vrhovnega sodišća je dne 22. marca 1900 po-svetovavši se o dvomljivih vprašanjih pravnega prava z ozirom na protislovne odločbe sklenil po §-u 16. *lit. f*) ces. patenta od 7. avgusta 1850 št. 325 drž. zak. vpisati gorenji pravni stavek v knjigo judikatov, in sicer iz naslednjih razlogov:

Iz tega, da tvorijo bagatelne sodbe eksekucijski naslov, izhaja samo, da so zvršilne, nikakor pa ne, da je rekurz tekom zvrševanja bogatelnih sodeb nedopusten. Prav tako to tudi ne sledi iz §-a 65. zvrš. reda; kajti ta paragraf, kakor tudi § 514. civ. pr. reda, koji stoji na čelu nauka o rekurzu v razsodnem postopanju, izražata samo splošno, da je moči tudi sklepe v zvršilnem postopanju izpodbijati z rekurzom. Pač pa je za le-to vprašanje odločilno, da postopanje, ki se sedaj imenuje bagatelno postopanje, je končano z razsodbo; torej ni v zvršilnem postopanju nikakega razločka med bagatelno sodbo in drugimi sodbami. Zato piše tudi § 78. zvrš. reda, da je »uporabiti samo splošna določila civilno-pravnega reda o pravnem pripomočku rekurza v eksekucijskem postopanju«. Ta nazor potrjuje tudi to, da tekom zvršilnega postopanja izdani sklepi lahko zelo občutno zadenejo pravice tretjih oseb, katerim je treba prav zaradi tega dati varstvo s pravnim pripomočkom rekurza.

Plenisimarni sklep od 22. marca leta 1900. št. 15021/1898 in št. 16034/1898.

b) Iz knjige judikatov c. kr. najvišjega sodišča. Št. 147.

Kedar je revizija, naperjena proti soglasnim sodbam v glavni stvari, brezvspešna, se izpodbijani izrek o stroških več ne izpreminja.

Plenisimarni senat vrhovnega sodišča je dne 22. marca 1900 po-svetovavši se o dvomljivih vprašanih pravdnega prava z ozirom na protislovne odločbe sklenil po §-u 16. *lit. f*) ces. patenta od 7. av-gusta 1850 št. 325 drž. zak. vpisati gorenji pravni stavek v knjigo judikatov, to pa iz nastopnih razlogov:

Po §-u 55. civ. pr. reda je moči v sodbi izraženi izrek o stroških samostojno izpodbijati s pravnim pripomočkom rekurza. S tem je zakono-davec izrazil, da ima vprašanje o stroških le podrejen pomen. Kadar je torej odločba glede stroškov samostojen predmet pritožbe, je brez-dvomno uporabiti predpis §-a 528. civ. pr. reda, po katerem mora prvo sodišče uradoma odbiti rekorze proti odločbam drugih inštanc, katere so potrdile izpodbijani prvosodni sklep. Taki rekorzi so torej nedopustni. Če je pa temu tako, zakaj naj bi za pritožbo radi stroškov veljala drugačna določila tedaj, kadar je združena s pravnim pripomočkom v glavni stvari? Saj ne dobi odločba o stroških nikakega večjega pomena za pravosodje s tem, da je poleg nje naperjena pritožba tudi proti razsodbi v glavni stvari. Pri tem pa ne sme motiti to, da mora biti pritožba radi stroškov, kadar je združena s pritožbo radi glavne stvari, narejena v obliki priziva, kajti to zakonovo določilo ima pravdno-ekonomični razlog, da v tem slučaju ni treba dveh različnih pravnih pripomočkov, ampak da je pritožbo radi stroškov po prostoru in času združiti s prizivom radi glavne stvari. Nikakor pa ni smeti in se tudi ni hotelo pripisati, oziroma dati vprašanju glede stroškov v tem slučaju večjega pomena, oziroma različno formalno razpravljanje nasproti slučaju, če se to vprašanje samostojno sproži; za kaj takega tudi ni najti tehtnega razloga. Nasprotno razlaganje navedenih zakonovih določil bi lahko privedlo mnogokrat do zlorabe; kaka stranka bi vprašanje radi stroškov, ki je bilo na dveh inštancah jednako rešeno, predložila tretji inštanci v presojo tem potom, da bi razširila svojo pritožbo proti svo-jemu boljšemu prepričanju tudi na odločbo v glavni stvari, a tako bi se zlorabno nadlegovali vrhovni sodniki. Ta nazor bi privedel tudi do in-konsekvence, da bi namreč stranka, ki je na obeh spodnjih inštancah v glavni stvari izgubila, lahko dala jedno in isto odločbo o stroških tretji

tnštanci v presojo, dočim bi bilo to po določilu §-a 528. civ. pr. reda zabranjeno stranki, ki je v glavni stvari zmagala na obeh spodnjih inštancah. Tak, začetkom omenjenemu pravnemu stavku nasprotujoči nazor bi bil le tedaj opravičen, če bi bilo določilo §-a 528. civ. pr. reda neporabno tudi pri samostojnem izpodbijanju izreka o stroških, za kar pa v civilnopravnem redu ni nikake opore.

Plenisimarni sklep od 22. marca 1900 št. 7390/1898.

c) Iz judikatne knjige c. kr. najvišjega sodišča. Št. 148.

Znaki trajnega službenega razmerja niso v §-u 2. zakona od 29. aprila 1873 št. 68 drž. zak. in zakona od 26. maja 1888 št. 75 drž. zak. taksativno naštetih. — Je li službeno razmerje trajno ali ne, je razsojati od slučaja do slučaja po konkretnih okolščinah, naj se tudi le-te gibljejo izven okvira cit. §-a 2.

Na prošnjo c. kr. just. ministerstva od 18. maja 1900 št. 10797/00 je predsedstvo najvišjega sodišča predložilo plenisimarnemu senatu v rešitev pravno vprašanje, katero so sodišča različno reševala, namreč: kateri pogoji morajo biti dani, da je smatrati službeno razmerje za trajno v smislu zakona od 29. aprila 1873 št. 68 drž. zak. in od 26. maja 1888 št. 75 drž. zak. Senat je sklenil zapisati gorenji pravni stavek v knjigo judikatov.

Razlogi.

Kakor se razvidi iz slučajev, katere je navedlo c. kr. just. ministerstvo v svoji noti, je brezdvobeno, da stavljenega pravnega vprašanja razne spodnje inštanice, neizvzemši najv. sodišča, tretje in zadnje inštanice, nikakor niso soglasno razsojale. Vsled treh povodov so se pečale inštanice s tem vprašanjem: 1. ker so sodišča zvršilne predloge na plačo ali druge prejemke oseb, nameščenih v privatni službi, ali ugodno reševala ali odbijala, in ker so bile v obeh slučajih vložene pritožbe; 2. ker je dotični zavezanec, kadar je bil zvršilni predlog ugodno rešen, predlagal ustavitev zvršila, češ, da njegovo službeno razmerje ni trajno, in so bile vložene pritožbe tako proti ugodni kakor proti neugodni rešitvi tega predloga in 3. ker principal (šef) privatnega uslužbenca prostovoljno ni ustregel dostavljenemu zvršilnemu sklepu, češ, da dotični uslužbenec pri njem ni trajno nameščen; na to ga je zahtevajoči upnik tožil ali na izpol-

nitev izvršilnega sklepa ali pa na ustanovitev, da je službeno razmerje trajno.

§ 2. cit zak. sicer določno izreka, da je privatno službeno razmerje v smislu tega zakona takrat smatrati za trajno, kadar je po zakonu, pogodbi ali običaju vsaj na eno leto določeno ali če je pri nedoločeni dobi za razrešitev domenjen najmanje trimesečni odpovedni rok. Vendar se je judikatura seobno izvršilnega sodišča na Dunaju in v zadnjem času tudi najvišjega sodišča z ozirom na raznolike okolščine, ki so se pojavljale v posameznih slučajih, prepričala, da je pač službeno razmerje smatrati za trajno, ako ustreza zahtevam §-a 2. cit. zak., da pa edino iz tega še ni sklepati, da je službeno razmerje samo pod temi pogoji smatrati za trajno v smislu §-a 2. cit. zak. Z drugimi besedami: to vprašanje je moči za vse prizadete pravično rešiti le od slučaja do slučaja in to vestno premotrivši vse dane okolščine; znaki torej v §-u 2. cit. zak. niso taksativno, nego eksemplikatивно naštet. Ta nazor je izrazil tudi nek državni poslanec v seji poslanske zbornice od 31. januarja 1873, ko se je vršila generalna debata o načrtu, ki je pozneje postal zakon od 29. aprila 1873. Ta državni poslanec je poudarjal, da je kriterij, s katerim naj bi se pojem trajnega službenega razmerja obrazložil, jako važen, kajti ta pojem se uravnava tudi še po drugih določbah in ne le po trimesečni odpovedi, ker v mnogih strokah je v navadi dokaj krajši odpovedni rok, akoprem imajo dotični privatni uslužbenci tisoče gold. letne plače, koje pa po duhu tedaj razpravljane zakona vendar ne morejo biti izvršila proste edino le radi tega, ker ni trimesečne odpovedi. Pravilno uvažujoč slučajno dane razmere, je judikatura, če tudi ni bilo pogojev § a 2. cit. zak. izrekala, da trajno nameščenje obstoja *a)* pri souredniku kakega časnika z ozirom na dejansko trajnost službenega razmerja in na višino njegovih prejemkov; *b)* pri odvetniškem kandidatu z ozirom na njegovo stališče; *c)* pri knjigovodji, ki je nameščen pri večjem industrijalnem podjetju; *d)* pri uslužbencu, ki je bil prvotno na jedno leto nameščen za mojstra pri strojih in ki se je njegova služba po preteku tega leta najprej proti štirinajstdnevni potem proti štiritedenski odpovedi podaljšala, vzlasti zato, ker zavzema delavec pri strojih višje stališče od navadnega delavca, ker je njegova letna plača dosegla skoraj 1200 gld. in ker je bil nepretrgoma pet let v isti službi; *e)* pri uslužbencu, ki je bil pri protokolirani firmi nameščen za strazista z letno plačo 840 gld najprvo proti štirinajstdnevni, potem proti šesttedenski odpovedi.

Skušnja torej uči, da so le redkokdaj dani pogoji §-a 2. cit. zak. v praktičnem življenju pri privatnih službenih razmerah. Zakonodavec pa gotovo ni imel namena, da bi često jako visoke, srednjo plačo državnih uradnikov mnogo presegajoče prejemke privatnega uslužbenca, ki deluje celo vrsto let v isti službi, odtegnil njegovim upnikom edino le radi tega, ker je vsprejet na nedoločeno dobo in se ni pogodila najmanj trimesečna odpoved.

Po teh navedbah izreka najvišje sodišče, da ne more ustreči prošnji c. kr. just. min. kocem note od 18. maja 1900 št. 10297/00, naj v smislu §-a 16. *lit. f*) ces. patenta od 7. avgusta 1850 št. 325 drž. zak. stori plenisimarni sklep o tem, pod katerimi pogoji je smatrati službeno razmerje v smislu cit. zakonov za trajno. Pač pa izreka z ozirom na § 16. *lit. f*) ces. pat. za pravo:

»Znaki trajnega službenega razmerja niso v §-u 2. zak. od 29. aprila 1873 št. 68 drž. zak. in zak. od 26. maja 1888 št. 75 drž. zak. takساتivo naštetih. Je li službeno razmerje trajno ali ne, je razsojati od slučaja do slučaja po konkretnih okolščinah, naj se tudi le-te gibljejo izven okvira tega §-a 2.«

Plenisimarni sklep od 3. julija 1900 št. 246. Praes.

d) O dopustnosti in pogojih obnovne tožbe.

C. kr. okr. sodišče v C. je v pravni stvari posojilnice v V. tožnice proti Jerneju Š. in Janezu G. v A. tožencema zaradi 67 gl. 64 $\frac{1}{2}$ kr. na podlagi ustne z obema strankama opravljene razprave z razsodbo od 21. jun. 1899 opr. št. C. II. 112./99-4 razsodilo: Tožena morata nerazdelno plačati od tirjatve iz dolžnega pisma od 21. marca 1895 v znesku 250 gld. skrčeni znesek 17 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr. in 6 $\frac{0}{10}$ obresti od 12. junija 1899. v 14 dneh pod eksekucijo, tožiteljica pa naj povrne tožencema $\frac{3}{6}$ stroškov v znesku 5 gld. 37 $\frac{1}{2}$ kr. tudi v 14 dneh.

Dejanski stan

Tožiteljica tirja od tožencev kot porokov za gore navedeni dolg plačilo 67 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr., oziroma skrčeni znesek 17 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr. Toženca pripoznata, da sta to slednjo svoto dolžna in predlagata, da bi se po skrčenem zahtevku spoznalo in da naj bi se njima pripoznali stroški.

Razlogi.

Na podlagi priznanja tožencev se je tožbenemu, v zakonu utemeljenemu zahtevku ugodilo in ker je tožiteljica še le pri drugi razpravi svoj zahtevek skrčila, se je gledé stroškov po § ih 41., 43. c. pr. reda spoznalo.

Z rabsodbo od 12. jul. 1899 je isto sodišče na podlagi z obema strankama opravljene ustne razprave rabsodilo: I. Dopušča se obnovna tožba proti rabsodbi z dne 21. jun. 1899. C. II. 112./99. — II. Rabsodba od 21. jun. 1899. C. II. 112/99. se prekliče ter morata toženca J. Š. in J. G. nerazdelno plačati tožiteljici v 14 dneh pod eksekucijo od njene terjatve iz dolžnega pisma z dne 21. marca 1899 v znesku 250 gld. še ostanek 67 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr. s 6% obrestmi od 6. junija 1899. ter povrniti jej na 79 gld. 95 kr. določene pravdne stroške.

Dejanski stan.

Po tožiteljinih navedbah je na razpravi dne 21. junija 1899 bila proglašena tus. rabsodba C. II. 112./99, s katero je bilo spoznano, da sta današnja toženca od iztoženega zneska 67 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr. dolžna plačati tožiteljici le delni znesek 17 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr. ter da mora posojilnica jima povrniti $\frac{3}{6}$ stroškov. Le-to rabsodbo pa hoče tožiteljica izpodbijati s pomočjo na novo dognanih dejanskih okolnost in novih dokaznih sredstev, katerih poprej ni mogla uporabiti

Toženca sta namreč dosegla ono njima ugodno rabsodbo na ta način, ker sta pri razpravi 14. junija 1899 trdila, da sta razun 307 gld. plačala še 50 gld. v pisarni tožiteljčinega zastopnika drja. H. in donesla k preloženi razpravi dne 21. junija 1899 v dozdevni dokaz njune trditve neko od G. podpisano potrdilo, da sta 2. januarja 1899 plačala 50 gld. Toženca sta pri prvi razpravi trdila, da je plačal toženec Š. ta znesek pred božičem 1898, leta 1899. pa ničesar več.

Tačasni namestnik zastopnikov dr. R. je skrčil, videč to potrdilo, tožbeni zahtevek na 17 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr. in se je v tem smislu tudi rabsodilo. Edini pa, ki bi bil mogel vedeti in pričati, da se imenovano potrdilo nikakor ne nanaša na res od tožencev plačanih 50 gld., temveč le na znesek 50 gld., katere je koncipijent G. 3. januarja 1899 s toženčevim dovoljenjem in pooblastilom dal si izplačati v pisarni eksekucijskega oddelka celjskega okrajnega sodišča in ki so že itak vračunjeni v

znesku 307 gld. 30 kr., L. G. je moral tisti dan v Litiji intervenirati in torej ni mogel pojasniti te stvari.

Toženca ugovarjata, da nista 67 gld. 64 kr. dolžna, ampak samo 17 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr., ker sta 2. januarja 1890 v pisarni tožiteljčinega zastopnika koncipijentu L. G. plačala 57 gld. in sicer je dal Š. 50 gld., G. pa 7 gld. Franc D. povedal je kot priča pod prisego, da je bil dne 2. jan. 1899 celo dopoldne v pisarni dra H. in sicer v bližini koncipijenta L. G., da se natanko spominja na to, da je toženi G. dal koncipijentu L. G. 7. gld., ne pa, da bi bil tudi Š. tistokrat 50 gld. plačal; to mora priča čisto izključiti, ker je bila ves čas navzoča in bi bila morala tudi to zapaziti.

Obeh tožencev predlog, da bi se osebno zaslišala, se je odklonil. Koncipijent tožiteljčinega zastopnika, L. G., povedal je potem pod prisego, da je prejel pri računu s tožencema dne 2. januarja 1899 samo od toženca G. 7 gld., ne pa tudi 50 gld., da je že večkrat omenjeno potrdilo samo izdal, ker je šel takoj potem na sodišče, da bi tam vzdignil 50 gld., ki sta jih bila toženca tam založila, da sta toženca na sodišču podpisala samo pobotnico v denarni knigi ter v pričo oficijala B. njega pooblastila, da sme to svoto vzdigniti, kadar hoče, kar je priča tudi prihodnji dan storila, ker je bilo dne 2. januarja že prepozno, in da se ono potrdilo torej nanaša na teh 50 gld., katerih prejem jima je L. G. potrdil. Tudi ko je L. G. 31. januarja 1899 računil s tožencema in ima razlagal, da sta plačala skupaj dotlej 307 gld. 30 kr., nista ona dva proti temu ničesar ugovarjala, ampak obljubila, da bodeta plačala iztoževani znesek.

Tožitelj predlaga, da se tožbenemu zahtevku ugodi ter mu priznajo stroški. Toženca prosita, naj se tožba odbije.

Razlogi.

Ad. I. Dokazano je deloma po tusodnih aktih, deloma po zapri-seženih izpovedbah prič, da je v prejšnji pravdi, oziroma pri razpravi dne 21. junija 1899 zastopal tožiteljico dr. R. in da je bil L. G. po opravih zadržan, da torej tožiteljčina stranka brez svoje krivde poprej ni mogla uporabiti dokaza po priči L. G., kateri bi gotovo provzročil v glavni stvari za tožiteljico ugodno razsodbo.

Zahtevku zastran obnove je bilo torej v smislu §-a 530. št. 7 c. pr. r. ugoditi, ker tudi v smislu §-a 534. c. pr. r. še ni preteklo mesec

dni od časa, ko je bila tožiteljica v stanu se posluževati onega novega dokaznega sredstva, in ker sploh nista toženca temu zahtevku oporekala.

Ad. II. Po zapriseženih izpovedbah prič D. in L. G. je dokazano, da nista toženca dne 2. januarja 1899 plačala L-u G. razun 7 gld. še 50 gld., da se nanaša pobotnica, ki jo kažeta toženca, na 50 gld., kateri so že zaračunjeni v znesku, od tožencev plačanem, namreč v 307 gld. 30 kr., da sta torej toženca od cele terjatve 374 gld. 94 $\frac{1}{2}$ kr. še dolžna 67 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr.

To je tembolj brezdvomno, ker si toženca sama nasprotujeta; trdila sta pri prvi razpravi, da sta plačala pred Božičem 1898. leta, a pobotnica je od 2. januarja 1899. leta. To izhaja tudi iz tega, ker nista toženca ničesar omenila o onih 50 gld., ko jima je L. G. pri računu 31. jan. 1899 razlagal, da sta plačala dotle 307 gld. 30 kr., ampak sta celó obljubila plačati ves ostanek.

Tožbeni zahtevek je torej zakonito utemeljen. Določba o stroških se opira na §-a 41 c. pr. r. in 51 c. pr. r.

Vsled priziva tožencev je c. kr. okrožno kot prizivno sodišče v Celju po ustni prizivni razpravi storilo naslednji sklep: Prizivu se ugodi, rzsodba prve instance se razveljavi ter obnovna tožba zavrne; stroški se med seboj pobotajo.

Razlogi.

Že vsled tožbe današnje tožiteljice od 28 decembra 1897 izdal se je proti sedanjim tožencem plačilni nalog od 28. decembra 1897 št. 21672, s katerim se vsem tožencem nalaga, da morajo nerazdelno plačati tožiteljici posojilo iz dolžnega pisma od 21. marca 1895 v znesku 249 gld. 73 kr. c. s. c. Ta plačilni nalog postal je pravomočen. Niti glavna dolžnika, niti poroka in plačnika mu niso ugovarjali ter je torej še danes veljaven gledé vseh udeležencev.

Terjatev pa, ki se je zahtevala v mandatni tožbi, je povsem identična z današnjo terjatvijo, ki se je zahtevala v ostanku 67 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr. s tožbo od 29. maja 1899. V mandatni tožbi zahtevalo se je namreč plačilo terjatve iz dolžnega pisma od 21. marca 1895 v znesku 249 gld. 73 kr. s 6 $\frac{0}{100}$ obrestmi od 1. julija 1897 in 6 $\frac{0}{100}$ zamudnimi obrestmi, ki so zaostale od 1. julija 1897 naprej. Vse te točke nahajajo se tudi v računu, ki ga je navedla tožiteljica vsled tožbe od 29. maja 1899 v zapisniku od 14. junija 1899.

Ta pravdna stvar je torej tudi gledé porokov in plačnikov pravno-močno razsojena ter se je na pravnomočnost uradno ozirati v vsakem stanju pravde (§§ 240. odst. 3 in 261. c. pr. r.) očividno zaradi tega, da ne dobi upnik gledé ene in iste terjatve dveh zvršilnih naslovov.

Ugovor tožiteljice, da je tukaj prepir o terjatvi, ki je bila med strankama pozneje poračunjena, nikakor ni utemeljen; kajti tožbeni zahtevek se nikakor ne opira na dotični račun, temveč zahteva tožiteljica še vedno plačilo zaostalega posojila iz dolžnega pisma 21. marca 1895 v sedanjem ostanku 67 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr.

Navedeni sklep je torej opravičen v določbi §-a 475 odst. 3 civ. pr. r., a izrek o pravnih stroških se opira na § 51. odstavek 3 c. pr. r.

Vsled rekurza obeh strank je c. kr. najvišje sodišče z odločbo od 5. decembra 1899 št. 17651 storilo sledeči sklep: Izpodbijani sklep prizivnega sodišča se razveljavi in prizivnemu sodišču naroča, da naj rzsodi o prizivu tožencev proti rzsodbi c. kr. okrajnega sodišča ter se v rzsodbi tudi ozira na revizijske stroške, in sicer iz sledečih razlogov:

Iz dejanskega stanja, ki ga je prvi sodnik sestavil vsled obnovne tožbe, ne izhaja, da bi bila tožena pred prvim sodnikom ugovarjala, da je stvar že pravomočno razsojena ali pa, da bi bil prvi sodnik v smislu §-a 261. zadnji odstavek c. pr. r. uradno se oziral na to okolnost. Vzlic temu ne more b'iti z ozirom na namen dotičnih določil, da se namreč varuje ugled sodnih izrekov, pravopomotno, če je prizivno sodišče samo sprožilo to vprašanje in upoštevalo dotično okolnost.

Napačno pa je bilo vendar, da je v tem slučaju samó sklicujé se na plačilni nalog od 28. decembra 1897. obnovno tožbo zavrnilo v smislu §-a 475 zadnji odstavek c. pr. r.

V smislu §-a 411 c. pr. r. postala je rzsodba, katera se ne da več izpodbijati z nobenim pravnim sredstvom, pravomočna v toliko, v kolikor se je v rzsodbi rzsodilo o zahtevku tožbe ali protitožbe. Res se je v prejšnjem plačilnem nalogu tožencem naročilo plačati terjatev, ki je po mnenju prizivnega sodišča identinčna z ono, katera se zahteva s sedanjo tožbo; vendar pa je bila tožba v prvi vrsti obnovna tožba, katere namen je bil, da se obnovi razprava o pravdi, ki je pravnomočno razsojena z rzsodbo od dne 21. junija 1899. Ta zahtevek pa ni identičen z onim zahtevkom, ki je bil rešen z mandatom od 28. decembra 1897.

V tem slučaju je okrajno sodišče dovolilo obnovo postopanja in priziv tožencev izpodbija v prvi vrsti uprav to dovoljenje in sicer iz stvarnih razlogov.

Razsoje glede dopustnosti obnove ni smelo prizivno sodišče od sebe odvracati. Še-le, ko bi se obnova dovolila, umestno bo pretresovati vprašanje pravnomočnosti, a brez ozira na razsodbo od 21. junija 1899, ker le-ta bi bila seveda vsled obnovitve razveljavljena. Sedaj pa je bilo to prezgodaj in se je moralo potemtakem prizivnemu sodišču v smislu §-a 475. odst. 1. c. pr. r. z ozirom na določbo §-a 513 naročiti, da naj priziv stvarno presodi.

Vsled nove, z obema strankama opravljene ustne prizivne razprave je c. kr. okrožno kot prizivno sodišče v Celju z razsodbo spoznalo za pravo: Prizivu tožencev se ugodi, razsodba prve instance spremeni in spozna, da se zavrne zahtevek za obnovo proti razsodbi c. kr. okrajnega sodišča v Celju od dne 21. junija 1899, op. št. C. II. 112./99. in daljnji zahtevek, da se razveljavi ta razsodba in da toženca nerazdelno plačata tožiteljici razun onega že z razsodbo od 22. junija 1899 prisojenega zneska 17 gld. 64 $\frac{1}{2}$ kr. zneska še tudi znesek 50 gld. s 5% obr. od tožbe C. II. 112./99. naprej. Tožiteljica mora tožencema plačati stroške prizivnega postopanja v znesku 78 gld. 74 kr. v 14 dneh pod eksekucijo.

Razlogi.

Prizivni razlog, da obnova postopanja v le-tem slučaju ni dopustna, je opravičen. Čisto pravilno sta navedla toženca, da mora sodnik uradno pretresovati zakonite pogoje obnovne tožbe. Po §-u 538 c. pr. r. mora sodišče že prej, ko odredi narok za ustno razpravo, pretresovati, se li opira tožba na zakonite izpodbijalne razloge ter mora tožbo takoj zavrniti, če takih razlogov ne najde. Da mora sodišče uradno pretresovati dopustnost obnovne tožbe tudi v tem slučaju, kadar se nasprotna stranka proti njej ne upira, izhaja iz tega, ker mora sodišče pretresovati, so li nova dejstva ali novi dokazi sposobni, prositelju zagotoviti ugodnejšo razsodbo v glavni stvari.

V tem slučaju se pa sploh toženčeva izjava v zapisniku od 7. sept. 1899 more razlagati tudi tako, da sta toženca le privolila, da se sme združiti razprava in odločba glede dopustnosti obnove z razpravo o glavni stvari sami.

Obnovna tožba dopustna je v slučaju §-a 530 št. 7. c. pr. r. le, če je stranka izvedla ali prišla v stan, da uporabi nova dejstva ali nove dokaze, ki bi ji bili zagotovili ugodno razsodbo, ko bi se bilo vse to navedlo in uporabilo. že v prejšnjem postopanju. To se pa v tem slučaju ni dogodilo; kajti okolnosti, katere je navedla tožiteljica, niso nove, in takšne, da bi jih bila zvedela še-le po prvi razpravi; tudi o dokazih, katere je predlagala tožiteljica, ni smeti trditi, da jih je tožiteljica našla še-le po razpravi, oziroma, da je še-le pozneje prišla v stan uporabiti jih. Pravne razmere gledé pobotnice od 2. januarja 1899 bile so tožiteljici znane ob času prvega postopanja. Tudi ji je bilo že poprej mogoče uporabiti dokaz po denarni knjigi okrajnega sodišča, po ekspenzarski knjigi tožiteljčinega zastopnika in sploh vse druge dokaze, ki so bili sposobni izpodbiti toženčeve trditve in ugovore. Obnovna tožba se opira sploh samo na to, da dr. R., ki je bil pri drugi razpravi namestnik tožiteljčinega zastopnika, nič ni vedel o tem, da se nanaša dotično potrdilo na drugih 50 gld, namreč na tiste, ki so bili že v računu; te okolnosti pa ni moči smatrati za zakoniti obnovni razlog, nego je tožiteljica sama zakrivila neugodni izid pravde, ko ni namestnika svojega zastopnika poučila o vseh važnih okolnostih te svoje stvari.

Iz teh razlogov se je ugodilo prizivu, ter se je prva razsodba spremenila, kakor gori navedeno. Izrek glede pravnih stroškov se opira na določbe §-ov 41. in 50. c. pr. r. Na prvi instanci nista bila toženca zapisala nikakoršnih stroškov.

C. kr. najvišje sodišče kot revizijska instanca je revizijo zavrnilo, v kolikor se je z razsodbo prizivnega sodišča odklonila zahteva za obnovo postopanja, sklenjenega z razsodbo c. kr. okrajnega sodišča od 21. junija 1899, oziroma zahteva, da se razveljavi ta razsodba in glede razsodbe o stroških; razveljavilo pa je razsodbo prizivnega sodišča, v kolikor se je ž njo odklonila zahteva, naj se toženca nerazdelno obsodita, da morata plačati znesek 50 gld. c. s. c. — Tožiteljica mora plačati tožencema stroške III. instance v 14 dneh, če se hoče izogniti zvršilu.

Razlogi.

Pritrditi je pravnemu nazoru prizivnega sodišča, da po izjavi tožencev, ki se nahaja v zapisniku od 7. julija 1899, nikakor ni bilo omejeno pri pravni presoji gledé dopustnosti obnovne tožbe, ne glede na to, da bi se imenovana izjava tožencev dala pač tudi drugače razlagati.

To, kar namerava tožiteljica pod pretvezo, da je našla nove poprej neznanе dokaze, s katerimi utemeljuje svojo obnovno zahtevo, ni v resnici nič drugega, kakor poskus obnoviti prejšnji stan zaradi slabega zastopstva; to pa razun slučaja §-a 530. točka 3. c. pr. r., ki tukaj pač ne pride v poštev, nikakor ni dopustno, ker bi se to ne strinjalo z določbo §-a 39 c. pr. r.

Razsodba prizivnega sodišča je zakonita tudi iz drugega razloga. Pogoj vsake obnove je po smislu §-a 530 c. pr. r. prejšnje, z razsodbo dokončano pravno postopanje, in po smislu §-a 536 št. 5. c. pr. r. mora obnovna tožba obsegati zehtevo, katera nova razsodba naj stopi namesto prejšnje razsodbe v glavni stvari. Razsodbe v tem smislu, kakor meni tožiteljica, nimamo pa tukaj niti pred seboj, ker ona je pri razpravi dne 20. junija 1899 umaknila zahtevo glede zneska 50 gld. Razsodba od 21. junija 1899 ni mogla glede tega zneska spoznati ter tudi ni spoznala in manka torej temeljnega pogoja vsake obnovne tožbe. Morda bi bilo prizivno sodišče bolje že iz teh razlogov priziv zavrnilo s sklepom; toliko je gotovo, da priziv ne more imeti uspeha.

Izrek prizivnega sodišča je pa bilo predrugačiti, v kolikor se je zavrnila zahteva glede zneska 50 gld. Prva instanca je ta znesek priznala, ker je ugodila obnovni tožbi; prizivna instanca pa ni mogla in ni smela gledé te zahteve soditi, ker je odklonila obnovo in je že po obnovni tožbi ta zahteva bila le nasledek zahteve, da se obnovi prejšnje postopanje. Le pod pogojem, da se obnova dovoli, je tožiteljica zahtevala nadaljni izrek, da se naj obsodita toženca v plačilo zneska 50 gld.

Izrek glede stroškov III. instance utemeljen je v zakonu.

Dr. J. Hrašovec.

e) Ali imajo upniki v konkurzu, oziroma upravitelj konkurzne mase pravico zahtevati, da se razdruži skupnost lastnine glede v maso spadajoče idejalne polovice kridatarjevega zemljišča ?

Zemljišče vl. št. 487. kat. obč. V. je vsled kupne pogodbe z dne 18. januarja 1898 v zemljiških knjigah pripisano za polovico na predolženca K., za drugo polovico pa na njegovo ženo T. K.

V tožbi konkurzne mase zoper T. K. se navaja, da skupno gospodarstvo omenjenega zemljišča od strani konkurzne mase in toženke že zato ni mogoče, ker sta polovici zemljišča različno obremenjeni, dalje pa tudi radi tega ne, ker upravitelj mase ni v stanu brez velikih in

upravi kvarnih stroškov vsak čas prepričati se o rednem in dobrem gospodarstvu skupnega zemljišča; na uspešno delovanje je moči tem manj uplivati, ker toženka zavzema čisto drugo stališče glede njej lastne polovice in se odločno brani, da bi se vzajemno z upraviteljem konkurzne mase stvar uravnala; to že dokazuje njeno pismo z dne 8. decembra 1899, s katerim ni privolila, da bi se skupnost razdružila potom sodne prodaje skupnega zemljišča. — V tožbi se še omenja, da je konkurzna masa vsled §-a 830. obč. drž. zak. kot deležnica upravičena zahtevati, da se skupnost razdruži in sicer v le-tem slučaju, ko se skupna stvar ne da deliti, po §-u 843. obč. drž. zak. potom sodne prodaje tako, da se izkupilo razdeli med deležnike. Torej se v tožbi zahteva, da mora toženka T. K. dovoliti, da se skupnost lastnine, ki med njo in njenim možem K. oziroma njegovo konkurzno maso obstoja glede zemljišča, razdruži potom sodne prodaje zemljišča in da se izkupilo med deležnike razdeli.

Na prvi instanci je bil ta tožbeni zahtevek zavrjen iz sledečih razlogov:

V tej pravdi ima le pomen ugovor, da manjka stvarne legitimacije, in to vprašanje je rešiti po materijalnem pravu. V smislu §-a 1. konk. reda z dne 25. decembra 1868 št. 1 drž. zak. ex 1869 se prenese z otvorjenjem konkurza dispozicijska pravica prezadolženčeva na skupnost vseh onih upnikov, kateri so že imeli pravico ob času otvorjenega konkurza kaj zahtevati; ta skupnost sicer s tem aktom pridobi izključljivo pravico do premoženja, v maso spadajočega, vendar ta pravica ne sega dalje, kakor da se to premoženje porabi za poplačila upnikov v oni meri, katero določa konkurz, torej upošteva predpise v navedenem zakonu (§-i 30.—48., 139.—148., 159.—190. konk. r.), kateri se nanašajo na našin realizovanja.

Pravni učinki glede osebe prezadolženca so ti, da on nima več pravice razpolagati s konk. premoženjem, glede upnikov pa ti, da sicer prevzamejo upniki te pravice, vendar le z omejitvijo, da ne segajo dalje, nego je potrebno za njih poplačilo. To že izhaja iz glavnega načela zakona, da se kolikor moči vse opusti, kar sega v veljavni državljanski zakon in kar bi ga moglo predružačiti (Kaserer, konk. r.). — Niti realni upniki sami ne pridobe vsled otvorjenega konkurza močnejših pravic, nego ohrani se jim le že obstoječa stvarna pravica; zastavna pravica se upniku vsled konkurza nikakor ne razširi, ampak obsega le pravico, da dobi plačilo iz zastavljene stvari (Exner, II. zv. str. 368.

in nasl.). Sicer še preporno vprašanje, koliko pravic pridobi upnik vsled otvorjenega konkurza in kaj je prav za prav pravica upnika do mase, rešilo se je v avstrijskem zakonu v smislu »zastavnopravne teorije« (»Pfandrechtstheorie«); tega stališča tudi ni spremenil obstoječi konkurzni red (Kaserer, motivi konk. reda).

Iz tega uvaževanja pa pridemo do zaključka, da upniki le stopijo v oni meri na mesto prezadolženca, kolikor je potrebno, da se premoženje shrani, oskrbuje in realizuje v svrhu poplačila njihovih terjatev in da tedaj ne postanejo pravni nasledniki prezadolženca (Riehl, Sprachpraxis C. O.). Po tem takem pa upniki tudi ne pridobijo pravic, v §-u 829. in dr. obč. drž. zak. omenjenih, katere so le omejene na osebo zemljiškoknjžnega posestnika in solastnika zemljišča. Pri tem ne pride v poštev, da se po §-u 88. konk. r. in §-u 20. zemlj. zak. otvorjenje konkurza zaznamuje v zemljiški knjigi, kajti ta zaznamba ima le namen, da se ta dejanski položaj in po njem ustanovljena odtegnitev pravic prezadolženca očitno razvidi, nikakor pa se ž njo ne ustanovi kakšna zemljiškoknjžna pravica upnikom.

V smislu konk. reda ni potrebno sredstvo za realizovanje, ako se zahteva razdružitev skupnosti, tem manj, ker je upnikom čisto na prosto voljo dano, ali hočejo prodati v maso spadajočo polovico bodi si pod roko ali po sodni prodaji, in ker se sploh ne da določiti, ali bo akcija po mislih upnikov uspevala ali pa bo menda koristneje, če se dotična polovica sama proda.

Sodišče torej ni smatralo, da bi zastopstvo upnikov bilo legitimovano za takšno tožbo in je ne glede na ugovore toženke, je li tožba za delitev pravočasno in ne v očitvidno škodo naperjena — tožbeni zahtevek zavrnilo.

Druga instanca pa je prizivu tožiteljice ugodila in spoznala po tožbenem zahtevku iz nastopnih razlogov:

Kakor kaže odprta zemljiška knjiga, je K. skupno s svojo soprogo T. K. lastnik zemljišča vl. št. 487 *ad V.*, vsak na polovico; tedaj mu pristojna pravica v smislu §-a 830. obč. drž. zak., da sme zahtevati razdruženje te skupnosti, samo če se to ne zgodi »o nepravem času« ali »v škodo deležnika«.

Vsled otvoritve konkurza čez premoženje K. izgubil je mož začasno pravico razpolagati z zadevno solastninsko pravico, in glede upravnitva ter realizacije stopila je na njegovo mesto konkurzna masa po §-u 1. konk. r. V zakonu pa se ne najde nobena podlaga za mnenje prve

inštanca, da bi ta prehod dispozicijskih pravic glede skupne lastnine bil omejen bodi si na kateri koli način, da vsebuje samo idejalni delež kot tak, a ne tudi pravice, da se faktično tudi skupnost razdruži, v kolikor je razdruženje potrebno sredstvo, da se oskrbnišтво in realizacija povsem povoljno vrši. Potrebno je marveč, da tudi takšna dejanja in njih upravičenost presojuje upniki edini, merodajni faktor v konkurzu, ker zakon prezadolžencu odjemlje vso pravico do razpolaganja in bi torej te za oskrbnišтво in fruktifikacijo očitno jako pomembne pravice čisto ničevne bile in nobenega uspeha več imele, akoravno smotri konkurzne razprave nasprotno zahtevajo.

Uprav ti momenti pa in ž njimi spojeno zastopstvo kridatarja samega delajo razliko med skupno eksekucijo v konkurzu in med posamično eksekucijo (»Einzelexecution«), in po tem je tudi razumljivo (to je tudi prvi sodnik poudarjal), da preostaja menj oblasti golim hipotekarnim upnikom nasproti upnikom, ki nastopijo v konkurzu. Po tem takem ne more biti več dvoumno, da je upravitelj konkurzne mase upravičen tožiti za delitev toliko v imenu konkurzne mase t. j. kot zastopnik vseh upnikov, kolikor tudi v imenu prezadolženca samega, in bilo je tožbenemu zahtevku ugoditi, ker je upniški odbor to početje odobril in se na drugi strani ugovor obtoženke, da je tožba prezgodnja in da se zahteva delitev na njeno škodo, nikakor ni utemeljeval.

C. kr. najvišje sodišče je potrdilo razsodbo druge instance iz razlogov:

Ako se razsodbi prizivnega sodišča podtika, da je pravno stvar presodila nepravilno, to ni utemeljeno. Po §-u 1. konk. r. pridobi skupnost upnikov pravico, da porabi premoženje prezadolženčevega za pokritje njihovih terjatev. V to premoženje pa spadajo tudi vse one pravice, katere so pristojale dolžniku, izvzemši le njegove osebne pravice (§ 353. obč. drž. zak.); tedaj spadajo med prve tudi solastninske pravice (§ 361. l. c.), a med najimenoitniše pravice zadnje vrste spada, seveda ako so pogoji dani, da se zamore zahtevati razdružitve skupnosti potom razdelitve, event. sodne prodaje in da se pridrži del izkupila drugemu deležniku.

Upravitelj konk. mase, kot zastopnik upnikov, izvršuje te pravice v imenu prezadolženca, ker se njegova volja po zakonu drugemu substituira, in v tem smislu zares ni bilo potrebno, da prizivno sodišče smatra konkurzno maso za deležnico; vendar se pravni položaj s tem ne spremeni. Konkurzno postopanje je po svojem bistvu skupna

eksekucija, v katero stopi drugi disponent glede v maso spadajočega premoženja. Da se odpravijo še daljši pomisleki, je samo treba še pritožbo zavrnuti na določila §-a 333. zvrš. reda, katera v principu varujejo zahtevajočemu upniku pravico, da zamore na mesto zvršenca zahtevati delitev po predpisih obč. drž. zakonika in to, kakor še motivi razjasnujejo, radi tega, da se negotovemu uspehu vsled direktne prodaje idealnega lastninskega deleža zajamči drugačna, boljša razprodaja, ki tudi ustreza zarubljeni pravici.

K W.

f) Stranke ne imadu prava, da utanače, da se koja pravna stvar gradjanskim parbenim putem riješi, koja inače na isti način ne spada.

Sudbenom nagodom od 20. veljače 1896 Antun Z. i Petar F., ovaj kao punomoćnik svoje žene Antonije, uglaviše da odustaju od pretresivanja računa, što ga je prvi kao nekadanji štitnik podnesao o imovini Antonije F., za vrieme njene malodobnosti a sada punoljetne, i pristaše, da se ispravnost računa presudi gradjanskim parbenim putem, ustanoviv da posljednji ima u roku od 30 dana podnijeti svoje prigovore, jer inače da će se položeni račun smatrati odobrenim.

I zaista Antonija F. pravodobno podnese prigovor dotično tužbu protiv rečenog računa.

Koli c. kr. sud u Buzetu, toli c. kr. prizivni sud u Trstu presudiše o samoj stvari.

Nu ali c. kr. vrhovni sud, usljed previda, riješitbom od 30. studena 1898 br. 12792. obnašao je ukinuti zbog ništavosti obje presude nižih sudova sa prethodnim postupkom i odluku od 10. travnja 1896 br. 1555, koja je primila tužbu, nalažuć c. kr. kot. sudu u Buzetu, da vrati tužiteljici tužbu, jer je neprikladna, da se o njoj parbenim putem razpravlja, i da postupa vrhu položenog računa u ime ureda, i to s razloga, da kod ispitavanja štitniških računa, kao i kod konačnog računa (§ 216. vanparb. post.) štitniški sudac, koji odgovara po §-ih 265. g. z., mora polag ustanova §§-ov 238., 241. i 262 gradj. zak. i §-ov 203. — 216. vanparb. post. u ime ureda uredovati, i da ga od ove dužnosti ne može riješiti dogovor stranaka, pošto ove nisu vlastne, da odrede, da se koja pravna stvar parbenim putem riješi, koja inače na isti ne spada; zato se cijeli postupak prikazuje ništav i morao se je ukinuti.

—ršk—

g) **Prememba dražbenih pogojev pri dražbenem naroku ni dopustna in domik na takšni podlagi ni veljaven.**

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani kot rekurzno sodišče je v izvršilni stvari Antona P. iz V., oziroma Notranjske posojilnice v Postojini zoper Janeza V. v Postojini zaradi 60 K s pr., oziroma 260 K s pr. o rekurzu stvarno upravičene Katarine V. vžitkarice iz Postojine zoper sklep c. kr. okrajnega sodišča v Postojini: *I.* oznanjen pri dražbenem naroku dne 15. junija 1900, s katerim so se vsled predloga pristopivše upnice Notranjske posojilnice v Postojini dražbeni pogoji izpremenili tako, da mora zdražitelj prevzeti vknjiženi vžitek Katarine V. z zaračunom na najvišji ponudek, in da se najnižji ponudek določi na 1066 K 68 h. — in *II.* z dne 15. junija 1900 opr. št. E 64/00-15., s katerim se je Neži V. iz Postojine glede zemljišča vl. št. 114 kat. obč. Postojina na podstavi dražbenih, s sklepoma z dne 4. maja 1900, opr. št. E 64/00-6 ustanovljenih pogojev podelil domik za največji ponudek 3410 K — storilo nastopni sklep (z dne 9. julija 1900 R. III. 159 in 160 1.):

Rekurzoma se ugodi in prvosodna sklepa izpremenita tako, da se *ad I.* predlog pristopivše upnice Notranjske posojilnice v Postojini za izpremembo dražbenih pogojev, ustanovljenih s sklepom z dne 4. maja 1900 opr. št. E 64/00-6, zavrne in *ad II.* domik odreče.

Razlogi.

Ad I. Iz določbe §-ov 162. in 163 zvrš. r. sledi jasno, da je naknadna izprememba sodno ustanovljenih dražbenih pogojev nedopustna. Temu nikakor ni na potu določba §a 150., odst. 1, zadnji stavek ib., kajti to določbo je po §-u 139. odst. 2. ib. (glej tudi dotične motive) le tedaj moči vpoštevati, ako se zgodi pristop pred ustanovitvijo dražbenih pogojev, ne pa, ako se zgodi pozneje. Izprememba dražbenih, s sklepom 4. maja 1900 opr. št. E 64/00-15 ustanovljenih pogojev je torej nedopustna tembolj, ker je bila ustanovitev istih že pravnokrepna in ker v izpremembo upravičenka tudi privolila ni (§ 150. cit.). Rekurzu bilo je torej ugoditi in dotični predlog Notranjske posojilnice v Postojini zavrniti.

Ad II. Ta rekurz je z ozirom na §-a 184. št. 6 in 187 odst. 1. zvrš. r. upravičen, kajti največji ponudek storil se je pod izpremenjenimi pogoji, torej z ozirom na nedopustnost izpremembe pod pogoji, kateri se razlikujejo od dražbenih, s sklepom z dne 4. maja 1900, opr. št. E 64/00-6. sodno ustanovljenih pogojev. Domik je torej bilo odreči.

C. kr. najvišje sodišče z odločbo od 16. avg. 1900, št. 11666 revizijskemu rekurzu Notranjske posojilnice v Postojini ni ugodilo glede na stvarno in zakonito utemeljitev rekurznega sodišča in glede na to, da morajo hipotekarni upniki, ki pristopijo dražbenemu postopanju, le-to prevzeti po §-u 139. zvrš. r. v tistem stanju, v katerem se nahaja za časa njih pristopa, končno glede na to, da je naknadna prememba pravokrepno vstanovljenih dražbenih pogojev nedopustna v zlic pritrdilu vseh dražbenih upnikov.

h) Ako se prodado premičnine in takoj na to dajo v najem prodajalecu, je to sumljivo opravilo, pri katerem je notarju po §-u 34. not. reda prepovedano sodelovati.

Zakonska Franc in Ana B. sta prosila posojila pri znanem posojevalcu Rajmondu Z. Ta je poznal njiju neugodne razmere in se branil jima upati. Vendar je bil zadovoljen prevzeti njuno na 400 gld. cenjeno pohištvo za znesek 200 gld. Dogovoru dne 10. maja 1894 sklenjenem, se je dalo obliko kupne pogodbe, po kateri sta prodala zakonska Franc in Ana B. Rajmondu Z. pohištvo za 200 gld., kupec pa je pustil le-to Ani B. v najemu proti mesečni »obrabnini« 5 gld. Pogodba je bila sklenjena v pisarni notarja X. po njegovem substitutu drju Y., se je strankama v pričo notarja prebrala in stranki sta potrdili, da je po njuni volji napravljena. Višjesodni disciplinarni senat je z razsodbo od 28. oktobra 1899 pripisal notarju X. intervencijo pri tem opravilu za disciplinarni prestopok kršene stanovske dolžnosti in ugotovil, da je dogovor navidezna pogodba, ki naj zakriva posojilno opravilo; obdolženec sicer tega ni vedel, toda prekršil je svoje stanovske dolžnosti s tem, da ni v smislu §-a 52. not. reda izsledil prave in resne volje strank in ju ni poučil po smislu §-a 53. not. reda.

Notar X. je vložil proti tej razsodbi priziv, v katerem je skušal dokazati, da opravilo ni navidezno, in da se je res sklenila kupna pogodba.

Disciplinarni senat najvišjega sodišča prizivu ni ugodil iz razlogov:

Priziv ni zadel jedra stvari. Neodločilno je, če je dne 10. maja 1894 sklenjena pogodba navidezno opravilo; v tem oziru se strinja disciplinarni senat z nazorom višjesodnega disciplinarnega senata, da obdolženec ni

vedel, je li bila sklenjena pogodba le na videz. Neodločilne so dalje razsodbe vseh treh instanc, katere imajo pogodbo za navidezno pogodbo. Za odločbo v tej stvari je edino merodajno določilo §-a 34. not. r., po katerem notar ne sme opraviti uradnega dejanja (tako dejanje je po §-u 52 not. reda zapis notarskega akta) o takih opravilih, o katerih se opravičeno sumi, da jih mislijo stranke skleniti le na videz z namenom, protipravno oškodovati tretjo osebo.

Pri presojanju uradnega delovanja obdolženčevega sicer ni smeti vpoštevati nobenih okolnosti niti pred sklepanjem pogodbe niti ob sklepanji, za katere obdolženec ni vedel; toda vpoštevati je moral vsebino, pogodbe, sestavljene po njegovem koncipijentu drju Y., katero je zvedel s tem, da jo je prebral. Brezdvomno je vsebina pogodbe taka, da vzbuja na prvi pogled sum. Notar je moral takoj zapaziti, da se dogovor, posvedočen kot kupna pogodba ne strinja popolnoma z bistvom kupne pogodbe. Namen kupne pogodbe je ta, da se predmeti prodajo in sprejmejo, da se rabijo. To se pa v navzočem slučaju ni zgodilo. Predmeti so se — baje — kupili, a ni jih bilo prevzeti; takoj se je sklenila postranska pogodba, da ostanejo prodani predmeti za popolnoma nedoločen čas v posesti prodajalke Ane B. Ta je takoj zopet sklenila s kupcem najemno pogodbo o baje kupljenih predmetih. To je tip sumsljivega opravila; kajti očitno je, da se pretvezeni nam en opravila, namreč kupna pogodba, z opravičkom sploh ni hotel doseči. Tudi je moral notar takoj sumiti, da se sklepa pogodba v to svrhu, da bi se oškodovalo druge upnike Ane B. Zaradi te v pogodbi sami utemeljene sumljivosti bi obdolženec ne smel sodelovati pri sestavljanji listine (§ 34. v zvezi s §-om 35. not. reda). Kar se tiče kršenja predpisov §-ov 52 in 53. not. r. odkaže se na dotično obrazložbo višjesodne disciplinarne razsodbe.

ž) Sodnik ne sme samovoljno določevati notranjega službenega jezika sodišč. Neprestana nepokornost proti zadevnim ukazom predstojnih oblastev utemeljuje službeni prestopok.

Sodni adjunkt I. v okolišču dalmatinskega nadsodišča se je v službenem občevanju z drugimi sodišči opetovano posluževal srbsko-hrvatskega jezika. Za ukaze predstojnih oblastev, da mora v notranji službi rabiti italijanščino, se ni zmenil. Radi tega je bil pozvan na odgovor, in višjesodni disciplinarni senat ga je spoznal krivim službenega prestopka po

§-u 2. zakona od 21. maja 1868, drž. zak. št. 46. Njegovemu prizivu disciplinarni svet najvišjega sodišča ni ugodil (odločba z dne 5. julija 1900. št. 4896).

Razlogi.

Disciplinarnemu senatu najvišjega sodišča se ni baviti z vprašanjem, kateri deželni jezik v Dalmaciji je bolj upravičen služiti za notranji uradni jezik. Zanj velja le dejstvo, da je italijanščina pri dalmatinskih sodiščih notranji uradni jezik, ne na podlagi kakega pozitivnega zakona, a vendar vsled izročila in mnogoletnega običaja. Tudi tega vprašanja ni treba razmotrivati disciplinarnemu senatu najvišjega sodišča, kaj da spada v obseg notranjega uradnega jezika in vzlasti če je subsumirati semkaj medsebojni občevalni jezik sodišč, dasi tudi utegne biti brezdvomno, da občevanje, katero se nič ne dotika interesov občinstva in katero je brezvplivno na dognanje prava, spada v obseg notranje službe. Ti dve vprašanji torej tu sploh ne prideta v poštev. Pri razmotrivanju in razsojanju v navzoči disciplinarni stvari je merodajno edino le to: da je sodni pristav I., ko je začel proti obstoječemu običaju izdajati v civilnih in kazenskih rečeh, katere je on kot posamezni sodnik opravljal, dopise na druga sodišča in tudi poročila na predstojna oblastva v srbohrvaščini, in potem, ko ga je okrožno sodišče radi tega grajalo in ga je dalo predsedstvo nadsodišča, po §-u 74. sod. org. zak. za to pristojno oblastvo, primerno poučiti in mu je ukazalo, da mora dopisovati v italijanščini, kot sedaj v Dalmaciji obstoječem notranjem uradnem jeziku, — ni ravnal po tem ukazu, nego se mu upiral in še nadalje dopisoval in poročal v srbohrvaščini tudi potem, ko sta se mu vrnila že oba njegova ugovora na najvišje sodišče in na pravosodno ministrstvo. Neutemeljen je torej prizivateljev zagovor, da je bil v odpustni zmoti, kajti državni osnovni zakon od dne 21. decembra 1897, drž. zak. št. 144 daje sodniku samostojnost in neodvisnost le glede njegovega sodniškega uradovanja. Delovanje sodnikovo, ki se ne tiče pravosodja v ožjem pomenu, ne spada semkaj. Glede takega delovanja je podrejen sodnik disciplinarnim zakonom. Na uporabo prava, vsebino ali sklepa predstojna oblastva seveda ne morejo vplivati in jih ne kontrolirati. Toda določevati obliko, v kateri mora biti sodnikova odločba narejena in izdana, spada edino le v kompetenco justične uprave. Da je jezik, v katerem morajo biti sklepi narejeni, le oblika in ne bistvo odločbe, o tem seveda ni dvoma. Sodnikovo delovanje v tej smeri uravnava le pravosodna uprava. Čl. 19. državnega osnovnega zakona od 21. decembra 1867, drž. zak. št. 142,

na katerega se pritožnik sklicuje, tukaj ne pride v poštev, ker ne gre za rešitev kake strankine vloge, ampak za občevanje sodišč med seboj, katero se more vršiti tudi v kakem drugem jeziku brez ozira na dotične deželne jezike. Prizivatelj torej ni bil v nikaki odpustni zmoti. Njegova nepokorščina, nepodložnost in neprestano klubovanje poveljem in ukazom predstoječih oblastev, zlasti predsedstva nadsodišča, pristojnega nadzorovalnega oblastva v tej stvari, utemeljuje kršenje dolžnostij, katero je z ozirom na ponavljanje, trajanje in trdovratno držanje nazona, katerega so proglasila višja oblastva za napačnega, je službeni prestopok v smislu §-ov 2. in 6. disciplinarnega zakona. Priziv je torej bilo zavrniti.

Kazensko pravo.

a) K uporabi ničnostnih razlogov po §-u 281. štv. 5. in 10. kaz. pr. reda.

Z rabsodbo c. kr. dež. sodišča v Ljubljani z dne 4. majnika 1900, štv. Vr. VI. 371/00-27. so bili Anton C., Janez T. in Tomaž K. spoznani za krive hudodelstva javnega nasilstva po §-u 99. kaz. zak., Anton C. pa tudi še prestopka po §-u 411. in 431. kaz. zak. in radi tega po §-u 100. in Anton C. tudi še po § 35 kaz. zak. z uporabo §-a 54. kaz. zak. obsojeni v težko, vsakih 14 dni z ednim postom poostreno ječo in sicer Anton C. v trimesečno, Janez T. in Tomaž K. pa v dvamesečno in vsi skupaj po §-u 389 kaz. pr. r. v povrnitev stroškov in in Anton C. vrh tega še v plačilo zasebne odškodnine v znesku 16 K.

Ničnostno pritožbo Janeza T. in Tomaža K. je c. kr. najvišje kasacijsko sodišče z odločbo od 26. junija 1900, štv. 7930 takoj zavrglo v smislu § 4. štv. 1. in 2. zakona z dne 31. decembra 1877, štv. 31. drž. zak. iz leta 1878. Pritožbi Antona C. pa je ustreglo in rabsodbo, v kolikor se njega tiče, radi ničnosti razveljavilo ter stvar vrnilo c. kr. dež. sodišču v Ljubljani v novo razpravljanje in razsojanje.

Razlogi.

Kar se tiče v prvi vrsti ničnostne pritožbe Antona C. je ista, v kolikor se opira na ničnostni razlog po odst. 5. § 281 kaz. pr. r., na vsak način utemeljena, kajti on je trdil na glavni razpravi, da je prišel pijan v gostilno Matevža D. — to se navaja tudi v dejanskih okolnostih sodbenih razlogov — in da od trenutka, ko je dvakrat udaril K-a v

obraz, nič več ne ve, kaj je storil, ali kaj se je ž njim zgodilo. Tako se je opravičeval s polno pijanostjo. S tem bi se bilo moralo spoznavno sodišče baviti, in to tembolj, ker se je vršilo hudodelstvo, kojega je obdolžen toženec C., v času, ko je ta že ostavil gostilno, torej v času, ko je bil C., kakor sam trdi, popolnem vinjen. Uvaževati je bilo to tembolj, ker je izpovedala tudi priča France T., da je bil C. pijan do nezavesti (§ 270. št. 7. kaz. pr. r.). Ker sodni dvor te dolžnosti ni storil in ker ni prav nič uvaževal zagovora Antona C., podpiranega tudi z izpovedjo priče Franca T., zato je smatrati razsodbo nasproti tožencu iz navedenega razloga za nično in bilo je isto, ker kasacijski dvor stvari same še ne more razsojati, po smislu §-a 5. kaz. pr. novele takoj v nejavni seji razveljaviti in stvar, kolikor se tiče tega obtoženca vrniti deželnemu sodišču, da znova sodi.

Ničnostna pritožba soobtožencev Janeza T. in Tomaža K. pa se opira na ničnostne razloge po odst. 4., 5. in 10. ozir 9^a) § 281. kaz. pr. r.

To, kar pritožba navaja v podkrepljenje ničnostnega razloga iz odst. 4., ni pripravno za uveljavljenje tega ničnostnega razloga, ker se niti ne trdi, da se ni ukrepalo o kakem predlogu pritožnikov ali da bi se bilo s kakim vmesnim razsodilom, ki se je sklenilo proti njih predlogu, ali s kakim ugovorom kršilo načelo razpravljanja na škodo pritožnikov.

Razpravni zapisnik ne kaže, da bi se bilo branilo zagovorniku, staviti predlog, pač pa je razvidno iz zapisnika, da se zagovorniku le ni dovolilo nanašati se na to, kako se je sodilo v drugem sličnem slučaju. Sicer pa, če bi se tudi v tem oziru bilo kaj pri obliki pogrešilo, je jasno, da to za pritoževalca nikakor ni moglo neugodno vplivati na razsodbo, kajti predlogu, da se naj h kazenskemu razpravljanju priskrbi akt o drugem kazenskem slučaju, bi se itak nikdar ne bilo moglo ugoditi.

Ničnostni razlog po §-u 281. odst. 5. kaz. pr. r. tiči naj v tem da se pretilne besede, katere so izustili obtoženci, ne navajajo doslovno enako v besedilu razsodbe in v razlogih. Toda tu ni nikakega protislovja, ker obe verziji bistveno soglašate, in ker niso pri tem merodajne posamezne besede, marveč smisel pretenja.

Če se nadalje navaja v razsodbi, da so vse imenovane priče izjavile, da so obtoženci s krepelci obdelovali hišna vrata, metali kamenje v okna itd., in če misli pritožba, da je s tem tudi gori navedeni ničnostni razlog utemeljen, odgovarjati je na to, da se s tem ne izreka, češ vsaka priča je potrdila vse posamezne dejanske točke, ampak le to, da so z izpovedbami vseh prič dokazane vse vprašljive dejanske okolnosti,

in torej tudi tu ne more biti govora o kakem protislovju s spisi po smislu odst. 5. § a 281. kaz. pr. r.

Neutemeljeno je tudi očitanje, da bi izpodbijana rzsodba nasprotovala aktom, v kolikor piše, da je obtoženec Janez T. priznal, da so nameravali ljudi v gostilnici splašiti. Kajti Janez T. je v uvodnem postopanju (stran 7.) to priznal z besedami: »S tem smo hoteli ljudi v gostilnici splašiti« in to je ponavljal tudi pri glavni razpravi.

Kar se še nadalje navaja v podkrepljenje tega ničnostnega razloga, stremi pa le na to, da se hoče na nedopusten način (§ 258. kaz. pr. r.) izpodbijati sodnikovo prepričanje.

Konečno hoče se uveljaviti ničnostni razlog po §-u 281. odst. 10. ozir. 9^a kaz. pr. r. Toda potem na eni strani izhaja pritožba od rečij, katere niso razvidne iz rzsodbe, kakor na primer, da je bilo v gostilnici okolo 20 oseb, da so le-te imele v hiši dovolj orodja za obrambo, in na drugi strani pa izpodbija pritožba prvosodno dognane okolnosti, da so pretnje obtožencev zamogle povzročiti strah in nemir med osobami v gostilni, in pa sodniško oceno dokazov, le-tó, ker očita sodišču, da je preveč uvaževalo izpoved priče D., dasi je priča pristranska. Vse to je nedopustno, ker je kasacijski dvor po §-u 258 kaz. pr. r. vezan na dejansko stanje, kakoršno neizpodbitno dožene prvi sodnik po prosti oceni dokazov (§ 258. kaz. pr. r.) in nad čemer se tudi stranke ne smejo izpodtikati.

T tem oziru torej pritožba ni po zakonu obrazložena in radi tega jo je bilo po §-u 4. odst. 1. ozir. 2. kaz. pr. novele zavreči takoj v nejavni seji.

b) O pojmu poskusa pri kupovanju volilnih glasov.

Ivan S. je bil z rzsodbo c. kr. deželnega sodišča v Lj. z dne 22. avgusta 1899. spoznan krivim pregreška po §-u 8. kaz. in in čl. VI. zak. od 17. decembra 1862. štv. 8. drž. zak. iz l. 1863. kaz. prestopka po §-u 431. kaz. zak. in zato obsojen na tri tedne strogega zapora. C. kr. najvišje sodišče je z odločbo od 15. decembra 1899. štv. 14912. ničnostno pritožbo in priziv Ivana S. zavrglo.

Razlogi.

Ker so bili ničnostni razlogi št. 3. ozir. 4. in 5. §-a 281. kaz. pr. r. že v nejavni seji ovrženi, treba razmotriti le še ničnostni razlog

št. 9^a navedenega zakona. Kar se tega tiče, priznava sicer ničnostna pritožba, da dejanski stan pregreška, v čl. VI. zakona od 17. decembra 1862. št. 8. drž. zak. iz leta 1863. označenega, je kupovanje in prodajanje volilnih glasov, toda meni, da obtoženec ni poskusil kupiti glasov volilne upravičenke Jerice R., ker ji ni predlagal ničesar določenega, kar bi merilo na odstop njene volilne pravice, ampak je izrazil samo subjektivno mnenje, da ji bo konsumno društvo hišo dražje plačalo, če mu da volilno pooblastilo. Kasacijski dvor pa se ne more ozirati na to izvajanje, ker se ne drži sodne ugotovitve (§ 288. št. 3. kaz. pr. r.), ki pravi, da je obtoženec Jerici R. izrecno ponudil, da ji bo konsumno društvo hišo 400 gld. dražje plačalo od vsakega družega kupca, če mu da pooblastilo, in je potem pristavil, da lahko prekliče nasprotni stranki dano pooblastilo. Z ozirom na to ugotovitev spoznavnega sodišča je napačen tudi nazor ničnostne pritožbe, češ, čin, ki se tožencu pripisuje, je le nekaznivo pripravljalo dejanje in sicer radi tega, ker se njegova izjava nasproti Jerici R. da razlagati kot golo informativno vprašanje, če bi bila sploh pripravljena dati volilno pooblastilo, nikakor pa ne kot obvezna ponudba. Kolikor pritožba ne sega nedopustno (§ 258 k. pr. r.) v delokrog spoznavnega sodnika, ki ima edini pravico razlagati inkriminovano izjavo, onda prezira bistveni znak kaznivega poskusa, ki je samo ta, da se storilčev, na deliktčni uspeh mereči namen popolnoma spozna iz vnanjega ravnanja. Meja med poskusom in pripravljanim dejanjem ne tiči v tem, ali se kdo bolj ali manj približa smotru, ki je nasproten kazenskim zakonom, niti v tem, ali povzroči več ali manj pogojev, od kojih je odvisna dosega smotra, ampak tiči edino le v tem, če se različno od gole misli ali notranje nakane (§ 11. kaz. zak.) spozna namen glede smotra iz storilčevega dejanja. In temu je tako po prvosodnih ugotovitvah brezdomno v tem slučaju. Le-te pravijo, da je obtoženec obljubil Jerici R. za volilno pooblastilo materijalno korist, da je morala R. ponudbo imeti tembolj za resno, ker se je v l. 1898. že Peter H. poganjal z njo radi nakupa njene hiše v P., in da je bila obtoženčeva namera le zato brezvspešna, ker R. ni sprejela ponudbe. Gotovo se je obtoženčev kaznivi namen popolnem določno pokazal v navedenem njegovem delovanju in zato ne more biti govora o kaki pravni pomoti sodečega sodišča, ki je v tem spoznalo poskus navedenega pregreška. Prav tako je brez zakonite podlage nadaljni ugovor, da toženec ni imel pravice, Jerici R. v imenu konsumnega društva nikakih ponudeb staviti, in da se je v dosegu svojega namena poslužil nepripravnega sredstva, ker zakon ne dopušča

dati volilno pooblastilo kaki pravni osebi. Toda sodba ni ugotovila, da bi bil obtoženec hotel, naj se pooblasti za volitve konsumno društvo ali katoliška stranka, ampak le, da naj bi se dalo volilno pooblastilo omenjenima korporacijama na razpolago, brez navedbe imena volilnega upravičenca. Pritožba vtemeljuje torej izvajanja z okolnostjo, katere sodba ne omenja. Na to stran torej pritožbe ni moči uvaževati. To, ali je bil obtoženec upravičen navedeno ponudbo staviti, ali ne, ni važno, kajti kup volilnih glasov je dognan z dotičnim dogovorom med kupcem in volilnim upravičencem. Tudi nista važni okolnosti, ali je bila kupčija pravno veljavna, in ali se je kupljeni glas rabil, kajti kaznivo je že, če se kupi zdržanje od volitev. Ako se je pa obtoženec brez tozadevnega naročila v imenu konsumnega društva pogajal z Jerico R., tedaj jo je premotil glede motiva svojega delovanja in je skušal z zvitim prigovarjanjem izviti iz nje pooblastilo ter s tem poskusil izoplačiti volitev.

Kar se tiče prestopka §-a 431. kaz. zak., uveljavlja pritožba, da obtoženec ni mogel prevideti, kako nevarno je njegovo početje, ker ni slutil, da je kdo v bližini strelne črte. Sodišče pa je ugotovilo, da sta bila J. K. in J. M. prav blizu strelišča, da je ena kroglja pala blizu njiju na tla in da je obtoženec, sam lovec, lahko sprevidel nevarno stran svojega ravnanja. Ta izrek ugotavlja dejstvo, da je mogel obtoženec sprevideti nevarnost, a objednem obsega tudi sklep. Izpodbijati bi se dal torej le toliko, kolikor je mogoče dokazati, da se krši v njem pravno pravilo, a tega pritožba ni dokazala.

Iz povedanega izhaja, da je uveljavljeni ničnostni razlog popolnoma neutemeljen, in zato je bilo pritožbo po §-u 288. odst. 1. kaz. pr. r. odbiti.

Izrek o stroških se naslanja na določila §-a 390. odst. 2. k. p. r.

Pritožbo proti odmeri kazni je bilo po §-u 283. kaz. pr. r. zavrniti kakor nedopustno.

c) Z očitanjem, da je žandarm v svoji službi netakten, se ga dolži zaničljive lastnosti (§ 491 k. z.).

Kasacijski dvor je na ničnostno pritožbo generalne prokurature po §-u 33. kaz. pr. reda razsodil s plen. odločbo od 4. julija 1900 št. 9347:

Z rabsodbo okrajnega sodišča v H. od 31. januarja 1900, s katero je bil Iv. N. po §-u 259., odst. 3 kaz. pr. reda oproščen od obtožbe radi prestopka proti varnosti časti po §-u 491 kaz. zak., in s soglasno odločbo okrožnega kot prizivnega sodišča v H. od 6. marca 1900 se je prekršil zakon.

Razlogi.

Koncem oktobra in začetkom novembra 1899 so bile v P. večkrat cestne demonstracije, proti katerim je nastopala žandarmerija pod poveljstvom okrajnega stražmojstra Vaclava P. Ta je potegnil sabljo, in govorilo se je, da je hotela žandarmerija zapreti trgovčevo soprogo Alojzijo N. Glede na to je sklenil občinski zastop v P. v seji od 3. novembra 1899 jednoglasno izraziti radi P-jevega »netaktnega« postopanja svojo nevoljo in prositi obenem, da se ga odstrani. In res je dobilo dne 4. nov. 1899 poveljstvo dež. orožniškega oddelka v H. od župana Iv. N. brzojavko, naslovljeno na orožniško vodstvo in z vsebino, da se je stražmojster P. pri cestnih demonstracijah obnašal netaktno napram ljudstvu, kar je zbudilo veliko ogorčenost in bi lahko imelo neljube posledice, ter da je radi tega izrazil občinski zastop svojo nevoljo in željo, naj se odstrani v javnem interesu iz kraja P. Orožniški nadporočnik Vojteh K., kateri pričuje ugodno o županovem obnašanju napram orožništvu sploh, ga je 6. novembra vprašal, s čim je pokazal stražmojster P. svojo netaktnost. Na to je N. odgovoril, da s tem, ker je nastopil — proti prejšnji navadi — z golo sabljo proti množici, kar je dražilo, in da je bil morda tudi malo preveč energičen. Ko se je pa županu tudi povedalo, da je P. kot poveljnik podrejenega moštva po vojaških predpisih moral potegniti sabljo, je Ivan N. izjavil, da bi brzojavke ne odposlal, če bi mu bilo to znano, in je še pristavil, da je samo zato brzojavil, ker je občinski zastop tako sklenil. Jednako se je opravičeval Ivan N. na okrajnem sodišču v H., kjer ga je državno pravdnništvo, zastopaje Vaclava P., tožilo radi prestopka varnosti časti po §-u 491. kaz. zak. Po končani glavni razpravi je bil obtoženec glasom rabsodbe od 31. januarja 1900 oproščen. Okrajno sodišče je uvaževalo, da je nastala brzojavka pod vplivom v P. vladajoče razburjenosti in da občinski zastop pod »netaktnostjo« ni razumeval nič zaničljivega, ampak samo prenagljenost in preveliko vnemo ter da nikakor ni hotel žaliti Vaclava P. Imenom privatnega obtožitelja vloženi priziv je bil brezuspešen. Okrožno kot prizivno sodišče v H. je potrdilo oprostitev obtoženca s svojo odločbo od 6. marca 1900. Odločba pravi v svojih razlogih, da očitanje netaktnosti ne vse-

buje graje P-jevega značaja in ga ne dolži nikake zaničljive lastnosti S tem očitanjem se je hotelo le označiti, da je P. postopal samo pre-naglo in prevneto, in tako je mogel stvar soditi tudi obtoženec, ki je z brzojavko hotel občinstvo pomiriti, ker mu ni bilo znano, da se je sablja potegnila po predpisih in ker je za časa, ko je bila brzojavka odposlana, šla sicer napačna govorica, da je z Antonijo N. žandarmerija osorno ravnala. Izraz v brzojavki »odstraniti« je tudi v navadi za »premestiti«. Prizivna inštanca je torej prepričana, da si obtoženec ni bil v svesti, da se vsebina njegove brzojavke dotika razžaljivo časti P-jeve.

Po zakonu pa se oproščenje obtoženca ne da opravičiti.

Da postanejo žalitve časti, označene v §-ih 487.—496. kaz. zak., kaznjive, ni treba imeti namena razžaliti koga, kakor okrajno sodišče naglaša, ampak zadostuje zavest, da je izjava čast žalečega značaja. To zavest je sicer prizivna inštanca pri obtožencu izključila. Toda to mnenje je pravopomotno. V obče pomeni »netaktnost« vedenje, iz katerega se spozna, da dotičniku nedostaje razumnega preudarka, kaj je pravo in dostojno; za orožnikovo službovanje pa znači ta izraz preziranje naložene službene dolžnosti (prim. §-a 8. in 9. službene instrukcije za c. kr. žandarmerijo, potrjene z najviš. odlokom od 3. marca 1895.), dolži ga vsekakor zaničljive lastnosti in postane v navzočem slučaju še žaljivejši s tem, da se je odposlala brzojavka vsled izjave občinskega zastopa in ker zahteva, da se obdolženi orožnik odstrani. Če sta izraza »odstraniti« in »premestiti« res jezikovno identična, o tem ni treba razmotrivati. Da sklep občinskega zastopa ne opravičuje obtoženca, je že prizivno sodišče povdarjalo (prim. §. 56. občinskega zakona za Češko). Toda spodnji sodišči sta popolnoma prezrli to, da se tudi ne more sklicevati na razloge, iz katerih bi bil mogel izgovorjeno obdolžitev smatrati za resnično. Ker je namreč bil odposlan telegram na poveljstvo, privatnemu tožniku predstojno, in je postala obdolžitev netaktnosti po §-u 489. kaz. zak. javna, tedaj bi obtoženca mogel obvarovati kazni le nedognani dokaz resnice.

Ničnostni pritožbi generalne prokurature po §-u 33. kaz. pr. r. je bilo ugoditi in rzsoditi na zgorajšnji način.

d) Kadar k novi glavni razpravi radi deliktov privatne obtožbe ne pride tudi obtožitelj, ne more nastopiti v tretjem odstavku §-a 478. (427.) k. pr. reda zapretna pravokrepnost razzodbe, z ugovorom izpodbijane. Obtoženca je na njo vabiti, s pristavkom, da postane ugovor neveljaven in razzodba pravokrepna, ako ga zopet ne bode.

(Plenarna odločba od 15. maja 1900.)

Kasacijsko sodišče je s plen. odločbo od 15. maja 1900 št. 6869 na ničnostno pritožbo generalne prokurature spoznalo za pravo: Z odločbo okrožnega sodišča v R. od 17. aprila 1900, s katero se je razveljavil ustavitveni sklep okrajnega sodišča v S. od 7. aprila 1900 v stvari Ivana E. proti Mariji B. radi razžaljenja časti, se je kršil zakon; ta odločba je ničeva, se razveljavi in pritožba Ivana E-ja proti ustavitvenemu sklepu okrajnega sodišča v S. od 7. aprila 1900, izdanemu radi prestopka razžaljenja časti po §-u 496 kaz. zak., odbije kot neutemeljena.

Razlogi.

Na obtožbo Ivana E-ja proti Mariji B. po §-u 496 kaz. zak. se je odredila pri okrajnem sodišču v S. glavna razprava na 10. marca 1900. Ali je bila obtoženka v smislu §-a 79, al. 1. kaz. pr. reda povabljena ali ne, ni merodajno, če se primerja več njenih predloženih dostavnic. Res je ni bilo k razpravi. Okrajno sodišče je postopalo po §-u 459 kaz. pr. reda, je spoznalo z razzodbo od 10. marca 1900 obtoženko za krivo prestopka, v §-u 496 kaz. zak. označenega, in jo obsodilo v tridnevni zapor in na povrnitev kazenskih stroškov. Okrajno sodišče je ugodilo ugovoru (§ 478 kaz. pr. reda) od 20. marca 1900, in odredilo zopetno razpravo na dan 7. aprila t. l. dopoldne ob 9ih. Toda ker ni bilo nobene stranke k razpravi, je sodišče isti dan sklenilo nadaljno postopanje ustaviti. Proti temu ustavitvenemu sklepu je dal privatni obtožitelj protokolirati pritožbo, utemeljuje jo s tem, da se je glede razpravnega termina zamudil le za nekaj minut, in je končno predlagal, naj okrožno kot prizivno sodišče v R. razveljavi ustavitveni sklep in odredi zopetno glavno razpravo.

Ta pritožba je imela uspeh, da je okrožno sodišče v R. s sklepom od 17. aprila 1900 razveljavilo ustavitveni sklep in obenem izreklo, da je sedaj pravomočna razzodba od 10. marca 1900. Ker zakon — tako se sklepa v razlogih — ne navezuje nastopa pravne posledice §-a 478,

al. 3., ne na tem, ne na sličnem mestu v §-u 427, al. 3. kaz. pr. reda, na obtožiteljev predlog, postane eo ipso veljavna prvotna rzsodba na predlog obtožiteljev, in je v tem izjemnem slučaju brez pomena to, da toženec ni prišel. Odločba okrožnega sodišča pa je pravopomotna.

Vsled rešitve, katera ugoti po §-u 478. (427.) kaz. pr. reda podanemu ugovoru, se razveljavi rzsodba pogojno. Pogoj obstoji v tem, da obtoženec ne prepreči s svojim izostankom razprave, katera se mu dovoli, da se more opravičiti glede obtožbe, in katera se mora vršiti po splošnih pravilih. Po tem pogoju je uvet pravna možnost, da se razprava res vrši. Iz tega pa izhaja, če se uvažuje obtožno načelo, na katerem temelji kazensko postopanje in glede na § 46. al. 3. kaz. pr. reda sklep, da pri deliktih privatne obtožbe ne more nastopiti posledica zopetnega obtoženčevega izostanka, zagrožena pravokrepnost rzsodbe, če k obnovljeni razpravi tudi obtoženca ni bilo; kajti potem ni preprečil razprave obtoženec, ampak obtožitelj, in nikjer ni zapisano, da domneva, ki je v §-u 46. al. 3. kaz. pr. reda izražena, in ki nasprotnega dokaza ne dopušča, da namreč obtožitelj odstopi od obtožbe, zavisi od prihoda obtoženčevega, ali da v slučaju §-a 478. (427.) kaz. pr. reda nima veljave. Čim je bilo v kazenski stvari Marije B. gotovo, da kljub rednemu povabilu ni bilo k razpravi, odrejeni na 7. aprila 1900, nobene stranke, je moralo okrajno sodišče postopanje na vsak način ustaviti. Da je privatni obtožitelj, kakor pravi v obtožbi, prišel le za nekoliko minut prepozno, na to se ni ozirati (§ 352., al. 3. kaz. pr. reda).

Pa tudi v drugi smeri je odločba okrožnega sodišča proti zakonu, namreč zato, ker se obtoženki ni naznanila v §-u 478., al. 3. kaz. pr. reda zapretna posledica izostanka (§ a 3 in 454. kaz. pr. reda), ko se je rešilo njen ugovor in odrejevalo novo razpravo; tako pa se nikakor ne strinja z načelom „favor defensionis“, koje povdarja kaz. pr. red, ko se je proti njej izrekla ta posledica.

Bilo je torej po §-ih 33. in 292. kaz. pr. reda konstatirati kršitev zakona in po zgorajšnje rzsoditi.

Izpred upravnega sodišča.

a) Odvetniških terjatev za zastopstvo med letom, ki niso koncem istega koledarskega leta niti dogovorno niti sodno vgotovljene, ni moči smatrati za dohodke tega leta.

C. kr. upravno sodišče je odbilo z odločbo z dne 11. sept. 1900 št. 6179 pritožbo dr. G., odvetnika v A, zoper odločbo prizivne komisije za osebno dohodnino glede osebne dohodnine za leto 1898, češ, da je pritožba neosnovana.

Razlogi.

V pritožbi se prav primerno povdarja, da zakon o osebni dohodnini z dne 25. oktobra 1896 št. 220 drž. zak., ne da bi podal občni pojem o obdačnih dohodkih, samo v §-u 159. določa, kaj naj velja za obdačni dohodek. Zakon naravnost izključuje prejemke, v drugem odstavku navedene, in izločuje v obliki sklepa »a contrario« v tretjem odstavku omenjene dohodke. V prvem odstavku pa piše zopet, ne da bi se pojem »prejemka« v zakonu natančneje pojasnil, da obdačni dohodek je svota vseh v denarju ali denarni vrednosti obstoječih prejemkov, prištevši tudi vrednost stanovanjske najemnine in prirodnih dohodkov, a odbivši morebitne obresti od dolgov in stroške, ki so nastali v ta namen, da so se ti prejemki dosegli, zavarovali ali ohranili.

Vprašanje je torej, ali tvori sporni znezek 5000 gld. v smislu te zakonove določbe prejemek leta 1896, kakor se zahteva v pritožbi, ali pa prejemek leta 1897, kakor trdi izpodbijana odločba?

Sodni dvor ni mogel pritrditi mnenju, v pritožbi izraženemu. V dejanskem oziru se ne ugovarja, da je zastopal pritoževalec gospo H. kot glavno dedinjo po njenem umrlem soprogu pri zapuščinski razpravi, in da je dobil za zastopanje, v kolikor se je isto vršilo leta 1896, dogovorjeni honorar 50.000 gld. v mesecu oktobru 1897. Glede časa, kdaj se je to dogovorilo, izpovedal je zaslišani zaupnik, da je bil določen honorar dra. G. na 70.000 gld, in sicer 50.000 gld. za dela v letu 1897 in za nadaljno zastopanje ter da je plačati, ker sta se gospa H. in dr. G. v tem smislu dogovorila šele v jeseni 1897, oba zneska še le po tem času in sicer 50.000 gld. dne 20. oktobra 1897 in 20.000 gld. dne 16. aprila 1898. Popolnem soglasno izjavil je pritoževalec dne 30. aprila 1898 to-le: »Meseca aprila prejel sem dogovorjeni honorar 50.000 gld.

za zastopanje gospe H. v letu 1896. Nadalje sem prejel meseca aprila 1898 poprečni honorar 20.000 gld. za splošno zastopanje gospe H. v letu 1897, kakor tudi nadaljno zastopanje v zapuščinski stvari in vseh na to se nanašajočih in z njo združenih opravilih«. Na javni ustni razpravi je pritoževalec izrecno priznal, da se je z gospo H. dogovoril za honorar v jeseni 1897 leta.

Vprašanje je torej, kakšne vrste je bila zahteva, ki jo je imel pritoževalec nasproti gospej H. koncem leta 1896, ne glede na pozneje sklenjeni dogovor? Tu je upoštevati: §-a 1163. in 1152. obč. drž. zak., ki določata, da sodnik vgotovi zaslužek, ki ni dogovorjen niti zakonom določen; nadalje odredbo dvornega dekreta z dne 4. oktobra 1833 št. 2633 zb. pr. zak., da ugotovlja odvetniške pristojbine oni sodnik, pred katerim se je vršilo opravilo, za koje se računijo pristojbine; potem § 17. odvetniškega reda z dne 6. julija 1868 št. 96. drž. zak., po katerem je določiti odvetniški zaslužek v civilnih pravnih, ako se ni ničesar določilo, po tarifu in da veljajo, dokler ni tarif uveden in tudi v vseh drugih slučajih za ugotavljanje odvetniških stroškov in zaslužka, ako se ni ničesar dogovorilo, določbe o mezdni pogodbi; in končno § 2. zakona z dne 26. marca 1890 št. 58. drž. zak. in § 1. odredbe pravosodnega ministerstva z dne 25. junija 1890 št. 129. drž. zak., kjer se neomejena pridržuje sodniku pravica ocenjevati posamezna odvetniška opravila, njih potrebo in primernost, akopram so v tarifu navedena. Po vseh teh določbah ne pristojajo odvetniku, ako ni posebnega dogovora, do klijentov toliko časa nobene likvidne zahteve za pravno zastopanje, dokler jih sodnik ne pretehta in vgotovi.

Pritožiteljeva trditev, da je bila njegova terjatev do gospe H. z dnem 31. decembra 1896 pravno utemeljena, torej ne drži. Naj se tudi prizna, da je v tem času sploh imel pravico do odplačila proti svoji klijentinji, vendar visokost zahteve do tedaj še ni bila dogovorno določena in tudi ne sodno vgotovljena, za to še ne pravno utemeljena. Njegova zahteva še ni bila likvidna, glede visokosti je bila še nedoločena, in dokler ni bila sodno ugotovljena, je tudi od svoje klijentinje izterjati ni mogel. Ne glede na vprašanje, če in v koliko je prištevati pravno utemeljene in tudi glede visokosti že ugotovljene zahteve, torej likvidne ter plačilu zapadle tirjatve, prejemkom dotičnega leta že s časom, ko zapadejo, ali pa šele s časom, ko se realizujejo, je pa gotovo, da zahteve, ki so glede visokosti bile koncem leta pred davčnim letom še čisto nedoločene, v smislu zakona o osebni dohodnini niso pre-

jemki⁶. To sledi že iz tega, da sestojata v smislu § 159. leg. cit. obdačni dohodek iz skupne svote prejemkov; vsak prejemek, da veljaj pri tej addiciji kot sumand, mora biti torej določen, bodisi v denarni, bodisi v ustanovljeni denarni vrednosti; le potem ga je moči upoštevati nastopno leto pri seštevanju prejemkov, kakor piše § 156. zakona o osebnih davkih.

Po tem takem upravno sodišče v tem slučaju ni imelo povoda presojati obvezne moči člena 4. št. 1. zvršilnega predpisa, ker zahteve pritoževalčeve sploh ni smatrati za prejemek in zato tudi ne za prejemek, ki je »na dolgu ostal⁶. Kazalo pa tudi ni pretresati na to stran določil člena 21. št. 1. in člena 20. št. 3., ker tu ne gre za honorar, ki bi bil »pogojen in dovoljen⁶ v merodajnem času, ampak za honorar, ki je bil šele pozneje dovoljen, a glede visokosti tudi še ne pogojen, nego je bil nasprotno še popolnoma nedoločen. — Nadaljnji argument pritožbe, da je znesek 50.000 gld. že radi tega dohodek 1896 leta, ker bi ta znesek, ako bi pritožitelj 31. decembra 1896 leta umrl, pripadel njegovim dedičem, a bi se vendar za leto 1897 ne mogel obdačiti, — naravnost nasprotuje določbam § 153 zadnji odstavek in § 229. al. 3. zakona o osebnih davkih, kajti po njih bi ta znesek tudi po zapustnikovi smrti spadal pod osebno dohodnino. Uvažuje vse to moralo je upravno sodišče pritožbo kot neosnovano odbiti.

b) Če se davčnega zavezanca pozove na pojasnilo, mu je ob jednem naznaniti razloge, t. j. konkretne okoliščine, ki so povzročile pomisleke. — Primernost napovedane obrabnine pri poslopljih je določiti po zvedencih, če se pokažejo pomisleki.

C. kr. upravno sodišče je na pritožbo A-ja v L. proti odločbi prizivne komisije za osebno dohodnino na Kranjskem (razpis c. kr. fin. ravnateljstva v Ljubljani, z dne 17. decembra 1899) po javni ustni razpravi dne 8. marca 1900 (št. 1838) spoznalo za pravo: Izpodbijana odločba se zaradi nedostatnega postopanja razveljavi.

Razlogi.

Pritožitelju se je, drugače nego je napovedal, vgotovil obdačni dohodek z zneskom 7531 gld. in vsled tega predpisala dohodnina za leto 1899, z zneskom 217 gld. Ta predpis je na priziv davčnega za-

vezanca prizivna komisija za Kranjsko potrdila zato, češ da se fatentu ni posrečilo ovreči naznanjene mu pomisleke in da je cenilna komisija ustanovila davčno stopnjo po smislu §-ov 159.—171. zakona o osebnih davkih in pri tem prav uporabila priredbena načela (§-i 209.—214).

V pritožbi, ki je pri tem sodišču proti omenjeni odločbi naperjena, se povdarja, da postopanje, ki se je vršilo za ugotovitev obdačnega dohodka, ima bistveni nedostatek, kojega hoče pritožitelj označiti s tem, da se mu niso naznanili tisti pomisleki, katere je cenilna komisija še imela glede njegovih pojasnil, danih potem, ko so se pritožitelju predočili pomisleki proti pravilnosti in popolnosti napovedi.

Kar se tiče te jedino relevantne točke v pritožbi, bi se pač ž njo ne dala pritožba podpreti. Toda upravnemu sodišču se s to točko ni bilo baviti, ker postopanje, ki se je v tem slučaju vršilo za ugotovitev dohodka, kaže že v poprejšnjem štadiju bistven nedostatek, ki je moral dati povod za razveljavo izpodbijane odločbe.

Iz administrativnih aktov je razvidno, da so bili proti pravilnosti navedeb v napovedi pomisleki, ki so se obračali na jedni strani proti pravilnosti napovedanega dohodka iz trgovine in patenta za molitvenike, na drugi strani pa proti primernosti obrabnine, katero je tožitelj glede svoje hiše navedel za odštevek.

Pomisleki v prvem pogledu so se pritožitelju predočili takole: »Glede na obseg Vaše trgovine je dvomiti, če izračunani dohodek iz trgovine, kakršen se navaja v Vaši napovedi, ustreza predpisom za priredbo davka.«

Ta predočba izraža pač pomislek proti označeni točki napovedi davčnega zavezanca, ne izraža pa razlogov, to je konkretnih okolnostij, iz katerih se snuje ta pomislek.

Ker pa zakon z dne 25. oktobra 1895 drž. zak. št. 220 v §-u 210. predsedniku cenilne komisije, odnosno cenilni komisiji sami izrecno zapoveduje, da je davčnega zavezanca pozvati na pojasnilo ter mu ob jednem naznaniti razloge, ker nadalje ima to pojasnilo pač le pomen, da se odpravi neskladnost med naredbami davčnega zavezanca na jedni strani in med podatki, ki se nabere v postopanju za pripravo priredbe (§-i 199. 200. in 206. leg. cit.) ter v postopanju pred komisijo samo (§-i 211. in nasl. leg. cit.), odnosno med sklepi, ki se izvajajo iz dotičnih podatkov na drugi strani, je po vsem tem gotovo jasno, da se kategoričnemu predpisu zakona ne vstreza z golim naznanilom, češ, da so pomisleki proti napovedi, marveč šele z naznanilom konkretnih, po-

misleke povzročujočih okolnosti, zlasti ker davčni zavezanec zamore šele potem, če se mu razodenejo dejanske okolnosti, uporabiti dokazila, ki so mu znabiti na razpolago proti pravilnosti naznanjenega pomisleka in sklepčnosti njegovih razlogov.

Ker se niso predočile tiste dejanske okolnosti, ki so v tem slučaju dale povod za pomisleke proti pravilnosti in popolnosti napovedi dohodka, zato je moralo upravno sodišče zaslediti bistven nedostatek postopanja.

Še drug bistven nedostatek je upravno sodišče dognalo, kakor je videti iz nastopnega.

Navedlo se je že, da so bili pomisleki tudi proti primernosti obrabnine, katero je pritožitelj za svojo hišo v L. navedel v napovedi za odštevek. Ti pomisleki so se fatentu predočili in je fatent nanje odgovoril, da je obrabnina, katero je navedel z zneskom 231 gld. 20 kr., še mnogo prenizko nastavljena glede na vrednost in stavbeno stanje hiše. Komisija pa je kar smatrala, da je le znesek 62 gld. primeren in je le toliko priznala za odštevek.

Ali nadvomno je, da obrabnina, ki se tu navaja za odštevek, spada med odpise, navedene v §-u 160. toč. 1. leg. cit., kajti znači se kakor odpis pri vrednosti poslopja in sicer iz naslova, ker se vrednost neprestano manjša, glede na to, da se poslopje leto za letom obrablja. Ker pa § 160. toč. 1. zadnji odst. zakona o osebnih davkih imperativno zaukazuje, da je primernost odpisa, če se pokažejo pomisleki, določiti po zvedencih, zato sloni tozadevno postopanje tudi v tej točki na bistvenem nedostatku, kajti ta nedostatek vpliva na pravice stranke.

Ker se ta nedostatek v prizivnem postopanju ni odpravil, temveč je prizivna komisija priznala za odštevek zgol obrabnino, kakršno je cenilna komisija ugotovila, tedaj je moralo upravno sodišče iz tega in pa iz zgoraj prvonavedenega razloga razveljaviti izpodbijano odločbo po smislu §-a 6. zakona z dne 22. oktobra 1875. drž. zak. št. 36 ex 1876.

Književna poročila.

Mjesečnik pravnčkoga društva u Zagrebu je prinesel v let. brojih 1 do 7. naslednje razprave: Dr. Nikola pl. Tomašič: Odnosaj Kine spram zapada. Dr. M. Košutić: Regres kad platiš tudij dug. — Dr. M. Rein: Zakon o pobijanju pravnih djela u praksi. — Dr. J. Hoholač: Pojam upravne občine i odnosaj njezin spram državne vlasti, vrsti občina, te nji-

hova organizacija. — E. Miler: Iz Pešte do Atene. — S. Kocian: O uredjenju poreznih zaostataka. — Dr. M. Rein: Praktične študije iz pobojnog zakona. — S. Kocian: Zatezni vamati od izravnih poreza počevši od godine 1900. — Dr. St. Posilović: Pojena dela »Kazneno procesualno pravo« od dra. Ogorelice. — Liszt: Zadaci i metoda znanosti kaznenoga prava. — Dr. V. Pappafava: Državno ustrojstvo, zakonodavni rad, a napose bilježništvo u Japanu. — Dr. L. Polić: Dvije tri k zakonu o zemljišnim zajednicama. — Dr. V. Bogišić: I opet stručnim izrazima u zakonima. — Dr. M. Košutić: K pravu distrakcije. — W. J. Hoholač: Imade li se prirast i otpad kod izravnih poreza prigodom revizije izbornih listina u obzir uzeti ili ne; odnosno koja svota porezne glavne knjige je mjerodavna za prosudjivanje censusa u smislu § 7 zakona od 15. srpnja 1881 ob izbornom redu. — Dr. V. Krišković: Viši nadzor nad upravom. — Dr. M. Ratkowsky: Socijalno pitanje u svjetlosti filozofije. — Dr. Fr. J. Spevec: Proslava 500 godišnjice sveučilišta krakovskoga. — Dr. J. Šilović: Osmi obći kongres mednarodne kriminalističke udruge.

Dr. Em. Adler Civilrechtliche Erörterungen zum Patentregister nach dem Gesetze vom 11. Jänner 1897. Nr. 30. R. G. Bl. Wien 1900. (Hölder)

Dr. Vittoreli, Bloch, Fischböck: Beispiele von Schriftsätzen im Civilprocess und Executions- und Sicherungsverfahren. Wien 1900 (Manz).

Fried. Paul: Handbuch der criminalistischen Photographie für Beamte der Gerichte, Staatsanwaltschaften und der Sicherheitsbehörden. Berlin 1900. (I. Guttentag.)

Dr. C. v. Fürstl: Die österreichischen Civilprocessgesetze. Band III. Jurisdictionsnorm und Verfahren in Ehesachen. Lieferung 1 bis 5. Wien 1900. (Perles.)

Dr. L. Geller: Oesterreichische Justizgesetze. Mit Erläuterungen aus der Rechtssprechung. Sechste neu bearbeitete und erheblich vermehrte Auflage. 1. Bd. Wien 1900. (Perles.)

Dr. C. S. Grünhut: Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht der Gegenwart. 27. Band, III. und IV. Heft. Wien 1900. (Hölder.)

Dr. M. Heller, Dr. Fr. Trinkwalder: Die österreichische Executionsordnung in ihrer praktischen Anwendung. Dargestellt an Beispielen von Protocollen und Beschlüssen. 5. und 6. Lieferung. Wien 1900. (Karl Konegen.)

Mans'sche Gesetzausgabe, 22. Band. Erste Abtheilung. Gesetze und Verordnungen über die Besteuerung des Branntweines. Zusammengestellt von Edmund Bernatzky, k. k. Ministerialrath im Finanzministerium, unter Mitwirkung von Dr. Adolf Carmine, k. k. Sectionsrath und Dr. Leopold Jonas, k. k. Ministerialsecretär. Zweite umgearbeitete Auflage. Wien 1900.

Mittheilungen des k. k. Finanzministeriums. VI. Jahrgang, 4. Heft. Wien 1900. (K. k. Hof- und Staatsdruckerei.) Inhaltsverzeichnis: Realsteuerstatistik. — Textliche Eintheilung: Tabelle 1 bis 73. — Statistik über die Erwerbssteuer von den der öffentlichen Rechnungslegung unterworfenen Unternehmungen für das Jahr 1898. — Statistik über die Rentensteuer für das Jahr 1898. — Der Nettoertrag der directen Steuern im Jahre 1898. —

Nachweisung über die Erzeugung, Ein- und Ausfuhr, sowie über die Abstempelung der Spielkarten in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern im Jahre 1899. — Ergebnisse des Tabakverschleisses in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern im Jahre 1899.

Ernst Mayerhofer's Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern mit besonderer Berücksichtigung der diesen Ländern gemeinsamen Gesetze und Verordnungen. Fünfte, vermehrte und verbesserte Auflage. 86. und 87. Heft. VI. Band. 11. und 12. Lieferung. Wien 1900. (Manz.)

Dr. Ad. Schliefer: Das Volkseigenthum an den Bergwerken. Ein Beitrag zur Frage der Verstaatlichung der Kohlenbergwerke. Wien 1900. (Perles.)

Die Arbeiterversicherungsgesetze des Auslandes. (II. Theil. Versicherung gegen Unfälle, III. Abth.) von Maurice Bellom, ingenieur au corps de mines. Verlag von Arthur Rousseau. Paris 1900.

Das Bundesgesetz über die Schuldbetreibung im Conkurs unter Berücksichtigung der Praxis der Bundesbehörden und Entscheidungen cantoneller Gerichte und Aufsichtsbehörden, für den practischen Gebrauch erläutert von Dr. C. Jaeger, Cantonsrichter. II. Abth. Zürich. (Art. Institut Orell Füssli.)

Dr. W. Landau: Das österreichische Actienrecht. Wien 1900. (Manz.)

Dr. Stan. R. Madeyski von Porey: Studien zur Rechtssprechung des Reichsgerichtes über die Verletzung politischer Rechte. Wien und Prag 1900. (F. Tempsky.)

Dr. Ed. Neuhold Formularienbuch für Grundbuchssachen. Beschlüsse. Wien 1900. (Manz.)

Dr. E. Neukamp: Handcommentar zur Civilprocessordnung in der am 1. Jänner 1900 in Kraft getretenen Fassung nebst dem Einführungsgesetze zum Gebrauch für die Praxis und das Studium. Göttingen. (Vandenhoeck & Ruprecht.)

Zur Technik des Betruges beim Glücksspiele. Von Hans v. Mantenffel, königl. Criminalcommissär in Berlin. Separatabdruck aus dem Archiv für Criminalanthropologi und Criminalistik. IV. Band. Leipzig. (F. C. W. Vogel.)

Weigelin, Pfändungspfandrecht an Forderungen nach heutigem deutschen Recht. Stuttgart, W. Kohlhammer, 1899.

Dr. Hugo Fux: Ueber die Behandlung der Steuern und Gebüren im Conkurs- und Executionsverfahren. Wien 1900. (Manz.)

Dr. L. Geller: Oesterreichische Gesetze mit Erläuterungen aus der Rechtssprechung. Erste Abtheilung. Oesterreichische Justizgesetze. Fünfte vermehrte und verbesserte Auflage. 16. Lieferung. Wien 1900. (Perles.)

Das Getreide im Weltverkehr. Vom k. k. Ackerbauministerium vorbereitete Materialien für die Enquête über den börsenmässigen Terminhandel mit landwirtschaftlichen Producten. I. Statistische Tabellen über Production, Handel, Consum, Preise, Fruchtsätze und Kündigungen. II. Graphische Darstellungen der Preisbewegung. III. Erläuternde Bemerkungen.

Dr. I. Ingwer und Dr. J. Rosner: Volksthümliches Handbuch des österreichischen Rechtes. Ein Rathgeber und Wegweiser für jeden Staats-

bürger in allen Fragen des öffentlichen und privaten Rechtes, mit besonderer Berücksichtigung der im Berufs- und Geschäftsleben vorkommenden Rechtsfälle und des Arbeiterrechtes. Mit mehreren hundert Formularien für Verträge, Eingaben, Gesuche, Klagen in Civilsachen, in Strafsachen, in Verwaltung und politischen Angelegenheiten. Wien. (Ignaz Brand.)

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. oktobra 1900.

— (Osebne vesti.) Višjesodni predsednik v Zadru dr. Adalbert Gertscher je zadobil dostojanstvo tajnega svetnika. — Imenovani so: za deželnosodne svetnike in načelnike okr. sodišč sodni tajnik K. Nedved v Mariboru za Slovenji Gradec, okr. sodnik Aleksander Ravnikar v Ložu istotam, okr. sodnik Jos. Rotner na Vrnskem istotam; za okr. sodnika sodni pristav Henrik Sturm v Meliki v Idrijo; za sodnega tajnika pri okrožnem sodišči v Mariboru sodni pristav A. Kokol istotam; za sodne pristave avskultantje Jos. Prevec v Logatec, dr. R. Strobl v Beljak in dr. Fran Cvetko v Metliko. — Odvetniški pisarni sta otvorila v Ljubljani dr. Albin Kapus in vpokojeni deželnosodni svetnik Ivan P. Vencajz; preselila se odvetnika dr. K. Treo iz Postojne v Gorico in dr. Jos. Bisiak iz Cerknice v Postojno. — Umrl je notar I. Kačič v Šoštanji.

— († Dr. Lovro Vidrić,) odvetnik v Zagrebu, porojen v Begunjah pri Cerknici, umrl je dne 19. pr. meseca v 63. letu dobe svoje. O njem piše »Mjesečnik« v 10. br.: »Sa pokojnikom gubi »Mjesečnik« jednoga od svojih najstarijih, najrevnijih i najboljih suradnika, a pravničko društvo jednoga od najstarijih svojih članova, jer je pokojnik bio član našega društva od njegovega postanka pa neprekidno sve do svoje smrti. Koliki je ugled pokojnik kao mladi pravnik medju hrvatskim pravicima uživao, najbolje ilustrira činjenica, što je u konstituirajućoj skupštini našega društva, obdržavanoj dne 28. veljače 1875. bio izabran društvenim odbornikom, te je bio u odboru sve do godine 1881., a već godine 1878. držao je u društvu predavanje o temi: »Bi li shodno bilo uvođenje zakona o slobodi odvjetništva u Hrvatskoj i Slavoniji?« Dr. Vidrić ne bijaše samo vrstan teoretičar, nego i izvrstan praktički pravnik, te je njegova odvjetnička pisarna spadala medju prve ne samo u Zagrebu nego i u cijeloj domovini. Pokojnik se je iztakao i kao uzoran gospodar, napose vinogradar, te je uredio upravo uzoran vinograd u Prekrižju i pisao često gospodarske članke u gospodarskim i dnevnim listovima. Uz učešće mnogobrojnog občinstva sahranjeni su dne 21. rujna t. g. u 4 sata poslije podne u ovdješnem skupnom groblju smrtni ostanci pokojnikovi. Naoseb su prisustvovali sprovodu, koji je krenuo sa mirogojske mrtvačnice, zastupnici raznih društava i korporacija, kojima je pokojnik bio članom. Lahka mu bila hrvatska zemlja, koju je kao rodjeni Slovenac toliko ljubio, a vječna spomen medju hrvatskim pravicima!«

— (Odvetniška zbornica kranjska) je imela dne 15. pr. m. svojo redno plenarno skupščino. Upravno poročilo za preteklo leto se je odobrilo. Iz njega je posneti: Odvetniki so zastopali brezplačno v 30 civilno-pravnih, v 25 navadnih kazenskih in v 20 porotnih slučajih. Proti 3 odvetnikom in 1 odvet. kandidatu se je uvedla disciplinarna preiskava. Vpisana na novo sta bila dva odvetnika, umrl je jeden. Odvetnikov je sedaj v Ljubljani 21, zunaj v deželi pa 13; odvetniška zbornica torej šteje 34 članov. Vpisani na novo so bili 3 odvetniški kandidatje, izbrisani tudi trije; sedaj je odvetniških kandidatov v Ljubljani 11, zunaj pa 1. Nemških odvetnikov se sedaj nihče ne brani sprejemati slovenskih dopisov odbora. Zbornica je bila po svojem predsedniku zastopana na shodu odposlancev avstr. odvetniških zbornic na Dunaji v dnevih od 26. do 28. marca t. l., kakor tudi na slavnosti petdesetletnice odvetniške zbornice nižjeavstrijske. Na pritožbe nekaterih ljubljanskih odvetnikov radi razmerja nekaterih članov dež. sodišča v Ljubljani našproti odvetniškemu stanu, oziroma na dotični dopis odvetniškega odbora, predsedstvo c. kr. dež. sodišča ni dalo odgovora. — Predlog, ki ga je radi poslednje točke poročila stavil g. dr. Stor, ni zadobil večine. — Odobrilo se je nadalje računsko poročilo s K 397/92 prejemkov in K 242/47 izdatkov. — Pri dopolnilnih volitvah so bili izvoljeni: v odvetniški odbor prejšnji gg. dr. Munda in dr. Tavčar (člana) ter dr. Treo (namestnik), v disciplinarni svet (prejšnji) g. dr. Štempihar in (nov) g. dr. Triller za člana, prejšnja gg. dr. Schegula in dr. Jamšek za namestnika. — Izmej posameznih nasvetov je bilo sprejeto: 1.) naj se piše predsedstvom deželnega sodišča v Ljubljani in okrož. sodišča v Novem mestu, da bodo podrejena sodišča zabeleževala na plačilnih nalogih, kedaj se je nalog vročil tožencu, odnosno kedaj je postal pravnomočen; 2.) naj odbor dobro pretehta pričakovano prošnjo vpokojenega sodnega svetnika za vpis v odvetniški imenik.

— (Dr. Josipu Kranjcu) se je dne 2. septembra t. l. odkrila na pročelju cerkvice v Skalah pri Velenju spominska plošča. Slavnosti so se vdeležila vsa celjska narodna društva in velika množica ljudstva iz šaleške doline, med njimi tudi g. brat in gospa vdova našega učenjaka. Društvo »Pravnik« so zastopali; odbornik sodni pristav g. Milčinski in društvenika gg. dr. Stor ter dr. Švigelj iz Ljubljane. Pristrčno sprejeti v okrašenem Velenju so vdeležniki vsi odšli k cerkvi, ki stoji na holmiču dobre pol ure od Velenja. Slavnostni govornik g. dr. Josip Karlovšek iz Celja je v poljudnem, markantnem govoru narisal dokaj viharo življenje šaleškega rojaka, ki je zbok svoje učenosti kljub skrajno neprijaznim političnim razmeram postal profesor velikih šol. Primerjal je tedanje in sedanje razmere ter končal s krepkim pozivom na zbrani narod, naj se čvrsto drži po vzgledu značajnega učenega svojega rojaka. Po odkritju se je pod milim nebom razvila neprisiljena zabava s telovadbo, petjem in govori. V mraku so šli udeležniki v Šoštanj, kjer se je slovesnost zaključila.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 8 K, za pol leta 4 K.

Uredništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah št. 17; upravništvo pa v Gospodskih ulicah št. 4.

